

Ekonomi

EKO 201 Ders Notları

•**Kitap:** Begg, Fischer and Dornbusch (2003), Economics 8.Baskı, McGraw-Hill.

•**Değerlendirme:** Vize (%40) + Final (%60)

Doç.Dr.M.Özgür Kayalica

İşletme Fakültesi
TEGAM Ofisi
Maçka

kayalica@itu.edu.tr
www.kayalica.com

1. Hafta

Ekonomi ve Ekonomi Bilimi

Ekonomi nedir?

- **EKONOMİ** toplumun...
 - Neyi
 - Kimin için
 - Nasıl
- **üreteceğine...**
- **Nasıl karar verdiğini araştırır**

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 3

Petrol Fiyatları

1973-74 arasında üç katına, 1979-80 iki kat daha arttı ve dünyadaki herkesi etkiledi.

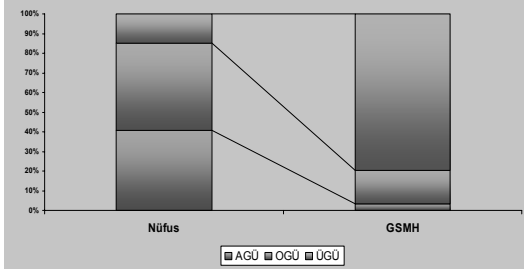
M.Özgür KAYALICA, EKO 201 4

Petrol fiyatındaki bir artış

- **Ne üretilecek**
 - Daha az petrol-yoğun ürünler
- **Nasıl üretilecek**
 - Daha az petrol-yoğun teknikler
- **Kimin için üretilecek**
 - Petrol üreticisi ülkeler daha güçlü, ithal edenler daha zayıf

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 5

Dünya GSMH ve nüfus dağılımı, 2000

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

6

Kıtlık seçim yapmaya zorlar

- Fırsat Maliyeti:
- Kritik öneme sahip bir tanım
- Bir üründen bir adet fazla edinmek için diğerinden vazgeçilen miktar
- Hem üretim hem de tüketimde geçerli

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

7

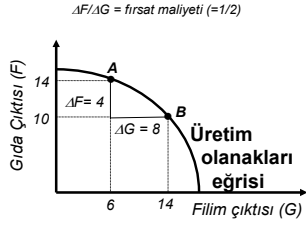
Üretim olanakları eğrisi (1)

- *Üretim olanakları eğrisi*, bir ürünün her üretim seviyesi karşılığında, diğer üründen üretilebilecek maksimum mal miktarını gösterir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

8

Üretim olanakları eğrisi (2)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

9

Piyasaların işleyişi

- Piyasa
 - hanehalkının alternatif mallar arasında tüketim kararını nasıl verdiğini
 - Firmaların neyi ve nasıl üreteceğine nasıl karar verdiğini
 - ve işçilerin ne kadar ve kimin için çalışacağına nasıl karar verdiğini
- fiyat mekanizması aracılığı ile düzenleyen tanımdır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

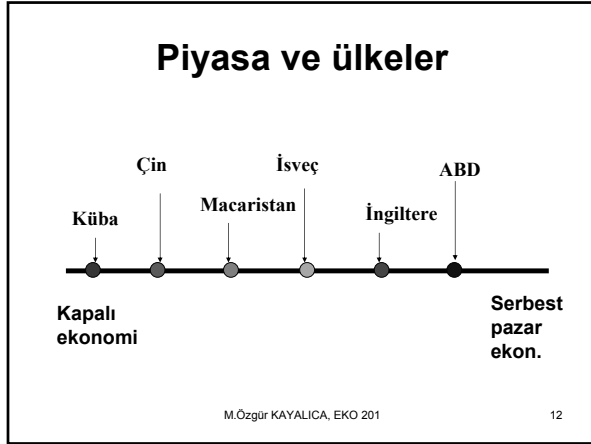
10

Kaynak dağılımı

- Kaynakların dağılımı toplum için son derece önemlidir
- Ve farklı toplumlarda farklı şekilde yapılır
 - Totaliter
 - Karma
 - Serbest piyasa

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

11

Normatif ve Pozitif Ekonomi

- **Pozitif ekonomi** objektif açıklamalar ile ilgilenir
 - ör. Bir mal üzerine eğer vergi koyulursa o malın fiyatı yükselir.
- **Normatif ekonomi** değer yargısı taşır
 - ör. Sigara tüketimini önlemek için vergi koyarak fiyatını artıralım.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 13

Mikro ve Makro (1)

- **Mikroekonomi**
 - Bireysel ekonomik kararlar
 - Ör: Futbolcuların ücreti ve petrol fiyatları

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 14

Mikro ve Makro (2)

- **Makroekonomi**
 - Ekonominin bütünündeki ilişkileri inceler
 - Ör: GSYİH, toplam fiyat seviyesi ve işsizlik

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

15

Ekonomik analizin araçları

Model ve veri

- **Model**
 - basitleştirici varsayımlara dayalı iskelet
 - ekonomik düşüncemizi organize etmemize yarar
- **Veri**
 - iktisatçıların gerçek dünyayla bağlantısı
 - zaman serileri (time series)
 - yatay kesit (cross section)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

17

Reel ve nominal

- Birçok iktisadi değişken parasal olarak ölçülmüştür
- Nominal değerler
 - cari fiyatlardan ölçülmüştür
- Reel değerler
 - bir temel yıla göre değişen fiyatlar ayarlanarak bulunur
 - cari fiyattan hesaplanır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 18

Ekonomik modeller: bir örnek

- Planlarımızı daha iyi organize edebilmek için gerçeğin basitleştirilmiş haline ihtiyacımız var
- Metro yolculuğuna olan talep = $f(\text{fiyatlar, gelir, tercihler})$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 19

İlişkiler

Şekiller iktisatçılara iktisadi değişkenler arasındaki ilişkileri anlamaya yardımcı olur.

metro ücreti ve gelirler 1989-2000

Reel gelir (Em 1998/99 fiyatları)	Reel ücret (1989/99 fiyatları)
650	10.5
680	11.0
700	11.5
720	12.0
750	12.5
800	13.0
820	13.5
850	14.0
900	14.5
950	15.0
1000	15.0

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 20

Ekonomik Deliller

- ekonomik teori ile ampirik gerçeklik arasındaki ilişkiyi şekil vs gösterir
- *Ekonometri* istatistiki tekniklerle gözlem gerçek arasındaki bağı test eder
- Deliller bir teoriyi reddetmemize neden olabilir
- Ya da desteklememize

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

21

2. Hafta Talep, arz, ve piyasa

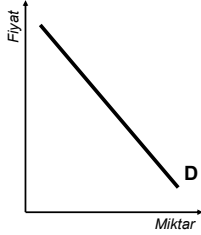
Bazı anahtar terimler

- Piyasa
 - alıcı ve satıcıların mal ve ürün alıp sattıkları yer
- Talep
 - tüketicilerin her olası fiyattan almaya razı oldukları mal ve hizmet miktarı
- Arz
 - üreticilerin her olası fiyattan satmaya razı oldukları mal ve hizmet miktarı
- Denge fiyatı
 - arz ve talep edilen miktarları birbirine eşitleyen fiyat

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

23

Diğer şeyler sabitken fiyat ile talep edilen miktar arasındaki ilişkiyi talep eğrisi gösterir

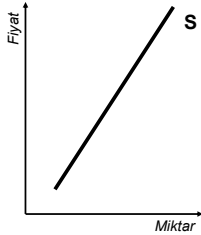

- “Diğer şeyler”:
– İlgili diğer mal fiyatları
– Tüketici geliri
– Tüketici tercihleri
- “Diğer şeyler”deki değişmeler eğrinin yerini etkiler

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

24

Diğer şeyler sabitken fiyat ile arz edilen miktar arasındaki ilişkiyi arz eğrisi gösterir

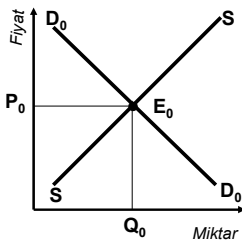

- “Diğer şeyler”:
– teknoloji
– girdi maliyetleri
– hükümet düzenlemeleri
- “Diğer şeyler”deki değişmeler eğrinin yerini etkiler

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

25

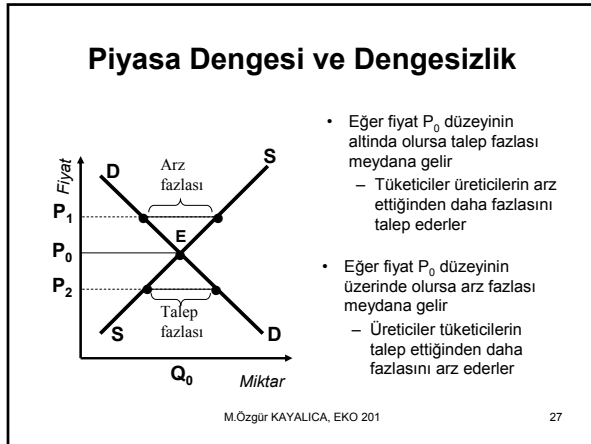
Piyasa Dengesi

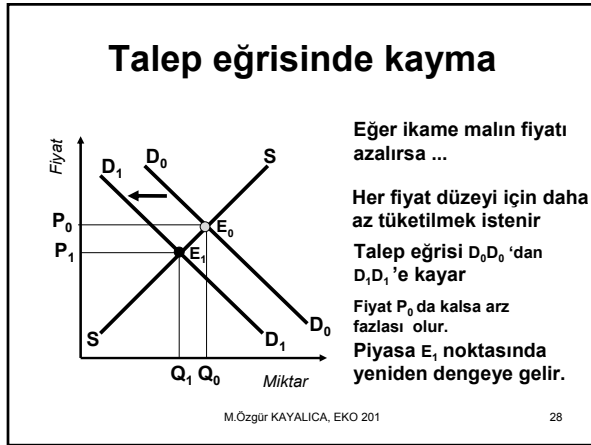

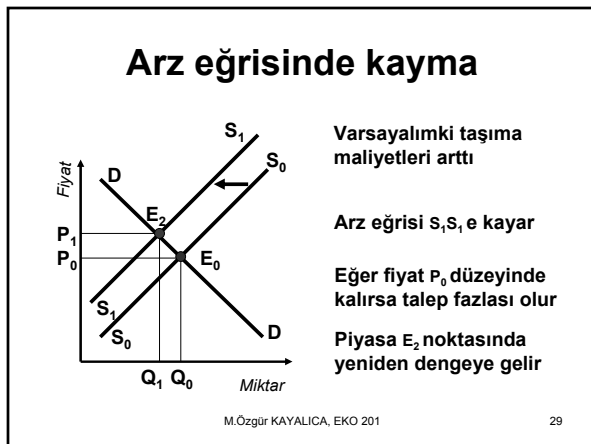
- Piyasa dengesi arzın talebe eşit olduğu E_0 noktasındadır
– P_0 fiyatı ve Q_0 miktarı gösterir.

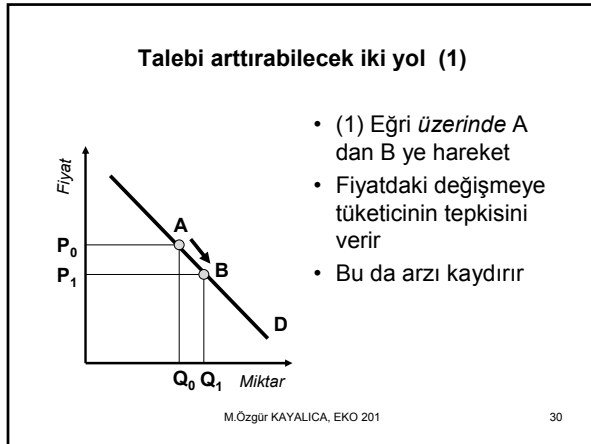
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

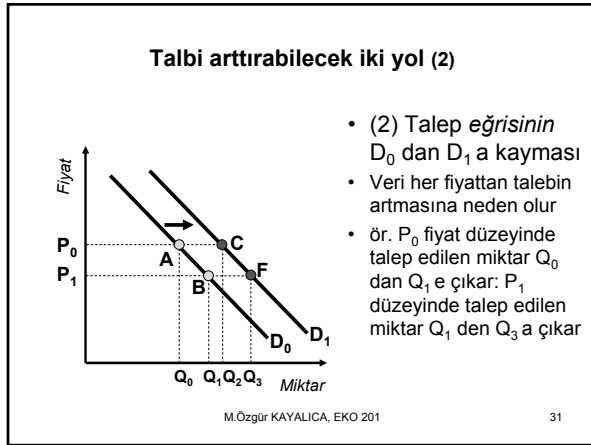
26

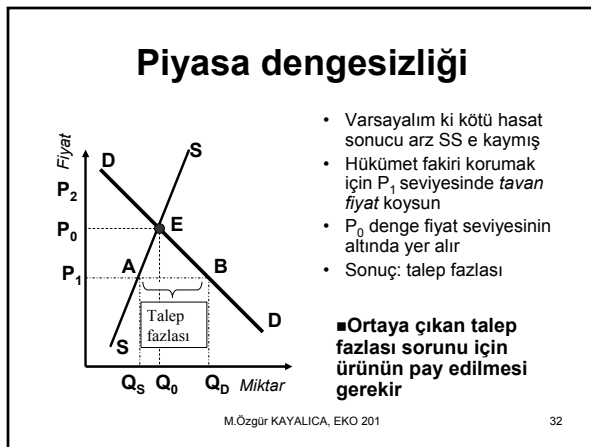

Fiyat ve miktar değişmeleri

- Gerçekte, arz ve talep eğrilerini önceden çizemeyiz
- Bu yüzden gerçekleşmiş değerleri kullanırız

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

33

Ne, Nasıl ve Kimin için

- Piyasa:
 - Arzı talep edilen miktarı eşitleyen fiyatı bularak
 - Ne kadar ürünün üretilmesi gerektiğine karar verir
 - Piyasa denge fiyatını ödemeye gönüllü tüketicileri bularak
 - Ürünün kimler için üretildiğini belirler
 - Firmaların satmaya gönüllü olduğu ama tüketicilerin o fiyattan almaya razı olmadığı fiyatlar olabilir
 - Hangi ürünün üretileceğine karar verir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

34

Arz ve talep esneklikleri

Talebin fiyat esnekliği

...bir malın fiyatındaki değişmeye karşılık talep edilen miktarda meydana gelen değişme

tanım:

$\frac{\text{talep edilen miktardaki \% değişme}}{\text{fiyatdaki \% değişme}}$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

36

Esnek Talep

- Talep esnek...EĞER...

Fiyat esnekliği (eksi işareti ihmal ederek)

-1 den büyük oldursa

– Yani, talep edilen miktardaki % değişme fiyatdaki % değişmeyi geçerse

↑Ör: eğer fiyatdaki % 5 artışa talep edilen miktar % 7 düşüşle tepki verirse

↑esneklik $-7 \div 5 = -1.4$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

37

Katı Talep

- Talep katıdır... EĞER...

– Fiyat esnekliği -1 ile 0 arasında olursa

– Yani, talep edilen miktardaki % değişme fiyatdaki % değişmeden küçük olursa

↑Ör: fiyatdaki % 5 lik artışa talep edilen miktar % 3.5 lik düşüşle tepki verirse

↑esneklik $-3.5 \div 5 = -0.7$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

38

Birim esnek talep

- Talep birim esnektir...EĞER...
 - Fiyat esnekliği -1 olduğunda
 - Yani, talep edilen miktardaki % değişme fiyatdaki % değişmeye eşit olursa
 - ↑Ör: fiyatdaki % 5 lik artışa talep edilen miktar % 5 lik düşüşle tepki verirse
 - ↑esneklik - 5 ÷ 5 = - 1

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 39

Doğrusal talep ve esneklik

Düz bir talep eğrisi boyunca fiyat esnekliği farklı değerler alır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 40

Fiyat esnekliğini ne belirler?

- Alternatif (ikame) ürünleri bulabilme kolaylığı
- ÖRNEK:
 - Fiyatı yükseldiğinde başka bir deterjan bulmak kolay olacaktır
 - Bu durumda talebin esnek olmasını bekleriz
 - Fakat tüm deterjanların fiyatları yükselirse alternatif ürün bulunamaz
 - Dolayısı ile talebin kıta olmasını bekleriz

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 41

Esneklik uzun dönemde daha yüksektir

- Kısa dönemde, tüketiciler harcama alışkanlıklarını hemen değiştiremezler
- Fiyat yükselmeye devam ederse, o zaman tüketiciler değişmelere göre uyum göstereceklerdir.
- Talep
 - Uzun dönemde daha *esnektir*.
 - Fakat kısa dönemde görece daha *katıdır*.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

42

Esneklik ve Gelir

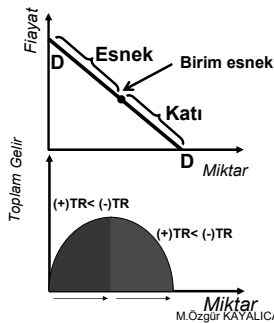
Fiyat değiştiğinde, firmanın toplam geliri (TR) üzerindeki etki talebi fiyat esnekliğine bağlı olacaktır.

	Fiyat artışı	Fiyat düşüşü
Talep esnek	TR düşer	TR artar
Talep birim esnek	TR değişmez	TR değişmez
Talep katı	TR artar	TR düşer

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

43

Esneklik ve fiyat düşmeleri

Fiyat düştüğünde: eğer talep esnekse, yeni satışlardan elde edilen gelir varolan satışlardan elde edilen gelirdeki düşmeden daha fazla olacaktır – TR yükselir;

Eğer talep katıysa, yeni satışlardan elde edilen gelir varolan satışlardan elde edilen gelirdeki düşmeden daha düşük olacaktır – TR düşer

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

44

Esneklik ve metro fiyatları

Geliri arttırmak için metro ücretleri nasıl değiştirilmelidir?

- Yolcular otobüs, taksi, dolmuş ve kullanabilir
 - Dolayısıyla talep *esnek* (ör: - 1.4)
 - Ve fiyatlardaki bir artış metro yolculuğuna olan talebi ve harcamaları düşürür
- Eğer yolcuların alternatif ulaşım araçları yoksa
 - Talep *katı* olabilir (ör: - 0.7)
 - Fiyatları arttırmanın yolculuk talebi üzerindeki etkisi daha az olacaktır
 - Ve gelir artacaktır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

45

Talebin çapraz fiyat esnekliği

i malının j malına göre talebin çapraz fiyat esnekliği:

$\frac{i \text{ malının talep edilen miktarındaki \% değişme}}{j \text{ malının fiyatındaki \% değişme}}$

Bu pozitif ya da negatif çıkabilir

Eğer iki mal *ikamelerse* çapraz fiyat esnekliği pozitif olma eğilimindedir: ör. Çay ve kahve

Eğer iki mal *tamamlayıcılar*sa çapraz fiyat esnekliği negatif olma eğilimindedir: ör. Süt ve kahve

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

46

Talebin gelir esnekliği

Talebin gelir esnekliği talep edilen miktarın gelirdeki bir değişmeye duyarlılığını ölçer :

$\frac{\text{Talep edilen miktardaki \% değişme}}{\text{Tüketici gelirindeki \% değişme}}$

Gelir esnekliği pozitif ya da negatif olabilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

47

Normal ve düşük ürünler

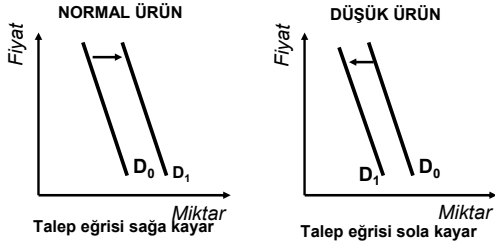
- NORMAL bir ürünün talebin gelir esnekliği pozitifdir
 - Gelirdeki bir artış talep edilen miktarı artırır
 - ↑ör. Süt ürünleri
- Düşük bir ürünün talebin gelir esnekliği negatiftir
 - Gelirdeki bir artış talep edilen miktarı azaltır
 - ↑ör. kömür
- LÜKS bir ürünün talebin gelir esnekliği 1 den büyüktür
 - ↑ör. Bazı kozmetik markaları

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

48

Gelir ve talep eğrileri

Gelirde bir artış:

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

49

3. Hafta Tüketici tercihi ve Talep Teorisi

Tüketici tercihindeki dört unsur

- Tüketici geliri
- Malların fiyatları
- Tüketici tercihleri
- Tüketicilerin faydasını maksimize ettikleri varsayımı

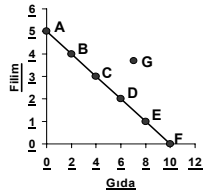
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

51

Bütçe doğrusu

Gıda ve filime harçayabileceği 50 mTL si olan bir öğrenci düşünün.

- Gelir ve fiyatlar birlikte tüketicinin satın alabileceği ürün bileşimini belirler.
- Bütçe doğrusu satın alınabilirle alınamazı birbirinden ayırır.

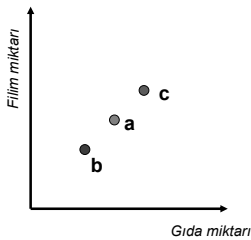

Gıda fiyatı 5 mTL;
Filim fiyatı 10 mTL.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

52

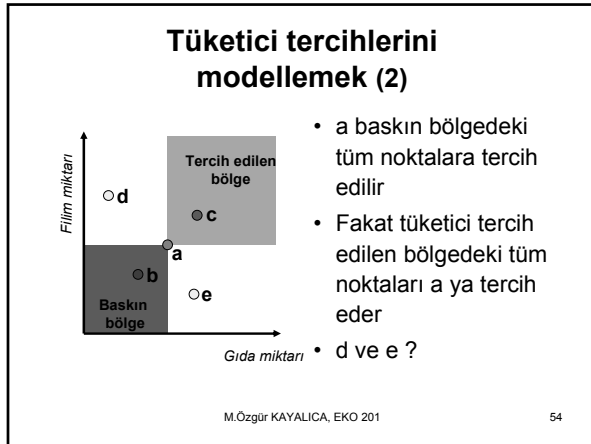
Tüketici tercihlerini modellemek

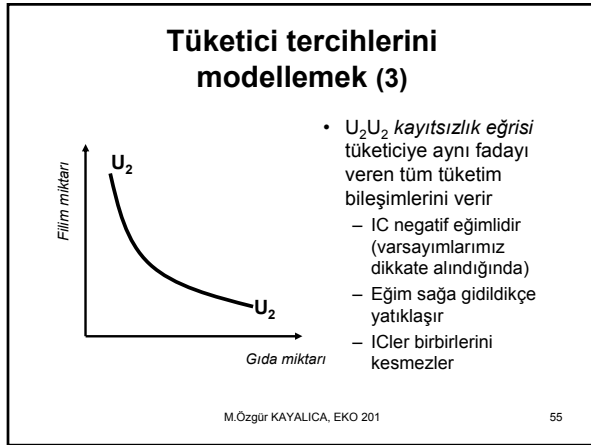

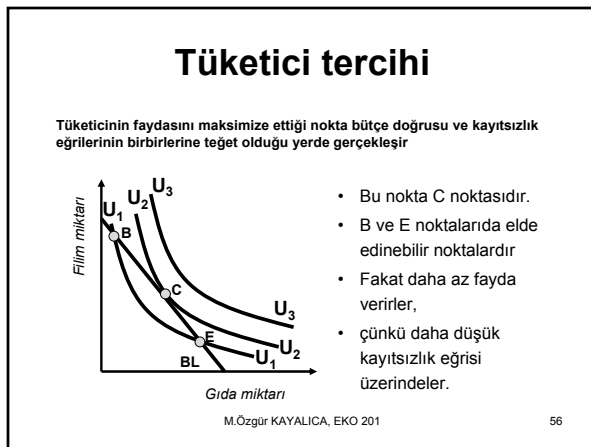
- *Varsayım:* tüketici çoğu aza tercih eder.
- a noktası ile karşılaştırıldığında:
 - Tüketici kuzey-doğuyu tercih eder, ör. c
 - fakat a noktasını güney-batıdaki b noktasına tercih eder.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

53

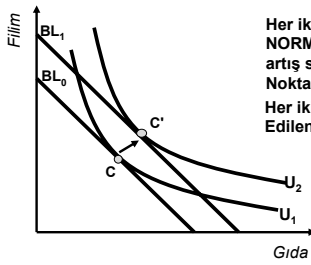
Gelirdeki bir değişmeye uyum

- Tüketicinin gelirindeki bir değişme bütçe doğrusunu kaydırır
- eğim değişmez
- Tüketicinin seçimindeki değişiklik ürünlerin doğasına bağlıdır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

57

Normal mallar

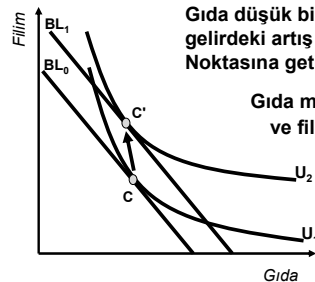

Her iki üründe
NORMALse, gelirdeki bir
artış seçilen noktayı C'
Noktasına kaydırır:
Her iki ürün için de talep
Edilen miktar artar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

58

Düşük mal ve normal mal

Gıda düşük bir malsa
gelirdeki artış tüketiciyi C den C'
Noktasına getirir.

Gıda miktarı azalır
ve filim miktarı artar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

59

Fiyat değişmesine uyum

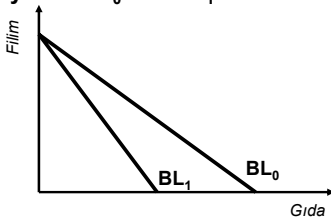
- Bir malın fiyatındaki değişme bütçe doğrusunu kaydırır
 - eğim değişir
 - ve bu göreceli fiyatları yansıtır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

60

Gıdanın fiyatında bir artış (1)

Gıda fiyatındaki bir artış bütçe doğrusunu kaydırır: BL_0 dan BL_1

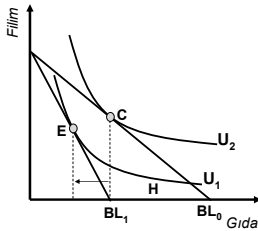

Fiyatdaki artış satın alma gücünü azaltır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

61

Gıdanın fiyatında bir artış (2)

Gıda fiyatı yükseldikçe, tüketici C den E ye hareket eder.

Toplam etki gıda miktarında bir azalma olarak ortaya çıkar.

Bu tür noktaları bularak talep eğrisini oluştururuz.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

62

Fiyat değişmesine tepki

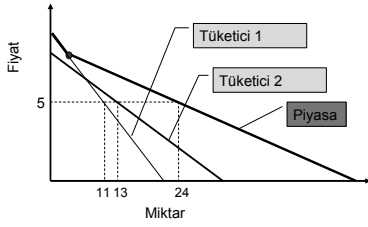
- Fiyat değişmesine tepki iki etkiden oluşur:
- İKAME ETKİSİ
 - *göreceli* fiyatlardaki değişmeye uyum
- GELİR ETKİSİ
 - reel gelirdeki değişmeye uyum.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

63

Piyasa talep eğrisi

Piyasa talep eğrisi bireysel talep eğrilerinin yatay toplamıdır.

Fiyat 5 iken, tüketici 1, 11 birim talep eder ve tüketici 2, 13 birim talep ederse piyasa talebi fiyatı 5'den 24 birim olacaktır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

64

4. Hafta Arz Teorisi

Bazı terimler

- Gelir
 - belirli bir dönemde bir firmanın mal ve hizmet satışından elde ettiği miktar
- Maliyetler
 - belirli bir dönemde bir firmanın mal ve hizmet üretiminde katlandığı harcamalar
- Karlar
 - maliyetin üstünde elde edilen fazlalık

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

66

Maliyetler ve ekonomist

- Muhasebe maliyeti
 - bir dönemde firma tarafından gerçekleşen ödemeler
- Fırsat maliyeti
 - bir kaynağı onun en iyi alternatifinde kullanmama sonucu katlanılan kayıp
- Süpernormal kar
 - piyasa faiz oranının üstünde elde edilen karlar
- Ekonomistler fırsat maliyetini firmanın toplam maliyetlerine dahil eder

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

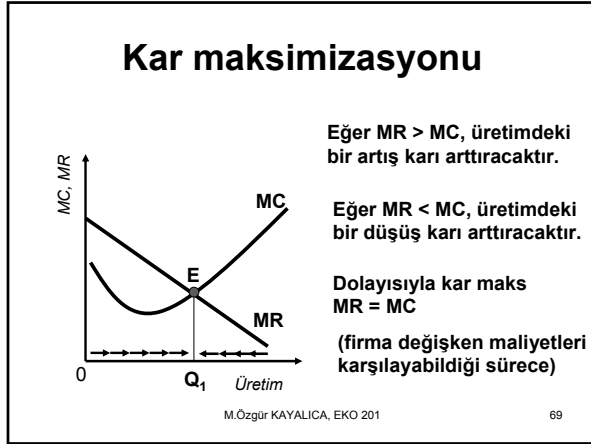
67

Üretim Kararı

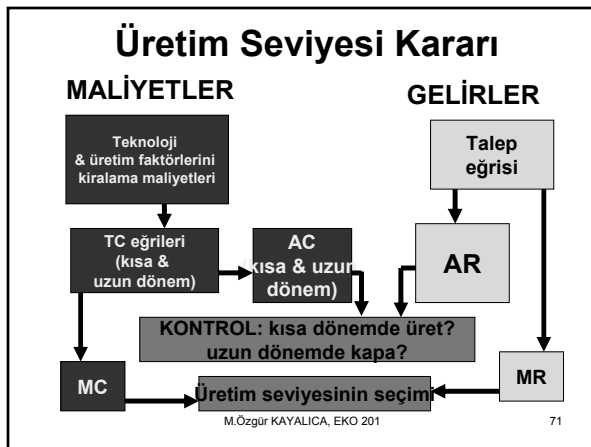
- Herhangi bir üretim seviyesi için, firma maliyetlerini minimize etmeye çalışır
- Karını maksimize etmeyi amaçlar
- Karlar MALİYETLERE ve GELİRE bağlıdır
 - her ikisinde üretim miktarı ile birlikte değişir.
- Marjinal maliyet (MC) üretim 1 birim arttığında toplam maliyetde meydana gelen artıştır
- Marjinal gelir (MR) üretim 1 birim arttığında toplam gelirden meydana gelen artıştır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

68

Üretim fonksiyonu

- Üretilen çıktı miktarı üretim sürecindeki girdi miktarına bağlıdır
- *Üretim faktörü* ("girdi") çıktıyı üretmek için gerekli mal ve hizmet miktarıdır
- *Üretim fonksiyonu* veri girdi miktarıyla üretilebilecek maksimum ürün miktarını verir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

72

Kısa dönem – Uzun dönem

- *Kısa dönem* firmanın girdi üzerinde kısmi uyum sağlayabildiği dönemdir.
↑ör. firma emek miktarını değiştirebilir ama sermaye miktarını değiştiremez.
- *Uzun dönem* firmanın tüm faktörlerin miktarını değiştirebildiği dönemdir.
- *Uzun dönem toplam maliyet eğrisi* firma tüm girdi seviyelerini değiştirebildiğinde her üretim seviyesini üretmenin minimum maliyetini gösterir.

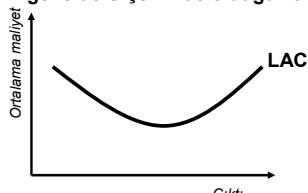
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

73

Ortalama maliyet

Ortalama maliyet, toplam maliyetin üretim seviyesine bölünmesiyle bulunur.

Uzun dönem ortalama maliyet (LAC) eğrisinin genelde U şeklinde olduğu varsayılır:

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

74

Ölçek ekonomileri

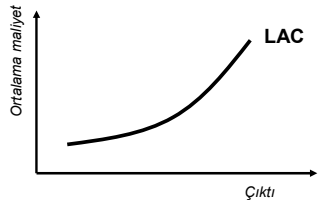
Ölçek ekonomileri – veya ölçeğe göre artan getiri – çıktı artarken uzun dönem ortalama maliyetler azalırsa ortaya çıkar:

75

Ölçeğe göre azalan getiri

– çıktı artarken uzun dönem ortalama maliyetler yükselirse:

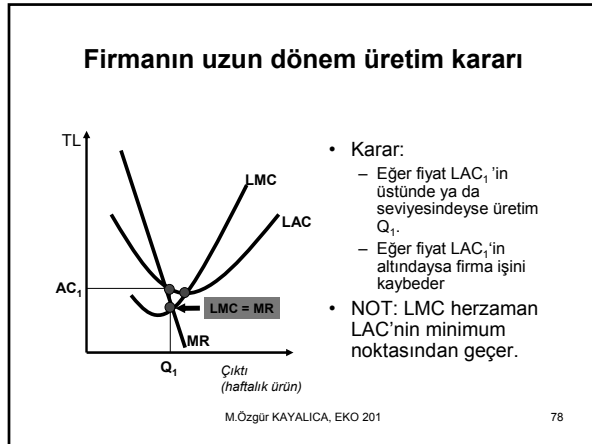
76

Ölçeğe göre sabit getiri

– çıktı artarken uzun dönem ortalama maliyetler değişmezse:

77

Kısa dönem

- Sabit üretim faktörü
 - girdi seviyesi değiştirilemeyen faktör
- Sabit maliyetler
 - çıktı seviyesiyle değişmeyen maliyetler
- Değişken maliyetler
 - çıktı seviyesiyle değişen maliyetler
- $STC = SFC + SVC$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 79

Emeğin marjinal verimliliği

- Emeğin marjinal verimliliği, diğer tüm faktörlerin girdileri sabitken, değişken faktör 1 birim arttırıldığında çıktıda oraya çıkan artıştır.
- Emek değişken faktörken
 - sermaye sabittir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 80

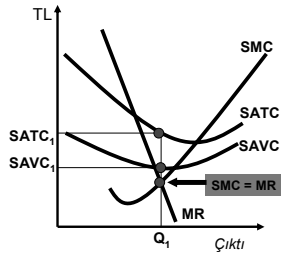
Azalan verimler kanunu

- Biri dışında tüm faktörler sabit tutulduğunda, azalan verimler kanunu:
- değişken girdinin belirli bir değerinin üstünde,
- değişken girdideki artışlar o girdinin marjinal ürününü sürekli olarak azaltır.
 ↑ör. sermayeyi arttırmaksızın emek miktarını arttırmak azalan getiri yaratır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

81

Firmanın kısa dönem çıktı kararı

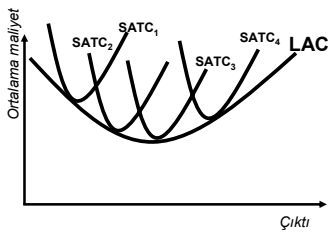

- Firma çıktı seviyesini $SMC=MR$ olan Q_1 seviyesinde belirler
- eğer fiyat $SATC_1$ 'nin üstündeyse firma Q_1 miktarı kar ederek üretir
- eğer fiyat $SATC_1$ ve $SAVC_1$ arasındaysa firma Q_1 miktarı zararlı üretir
- eğer fiyat $SAVC_1$ 'nin altındaysa firma hiç üretim yapmaz.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

82

Uzun dönem maliyet eğrisi LAC

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

83

Firmanın çıktı kararı – Özet

	Marjinal koşul	Üretim kararı
Kısa dönem kararı	MR = SMC 'ye eşit kılan üretim seviyesini seç	Fiyat SAVC'nin altına düşmedikçe bu üretim seviyesini seç. Yoksa üretme.
Uzun dönem kararı	MR = LMC 'ye eşit kılan üretim seviyesini seç	Fiyat LAC'nin altına düşmedikçe bu seviyeyi seç. Yoksa üretme.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 84

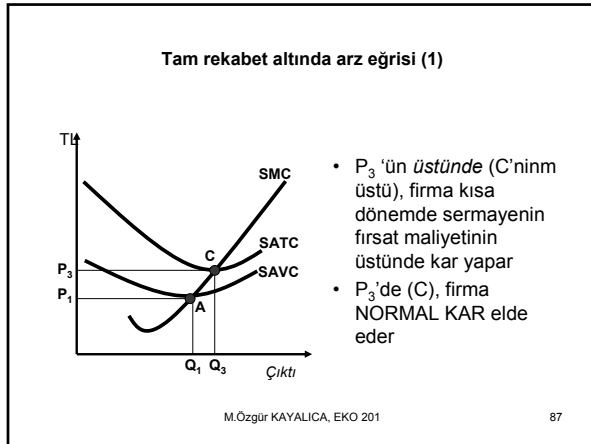
**5. Hafta
Tam Rekabet
ve
Tekel**

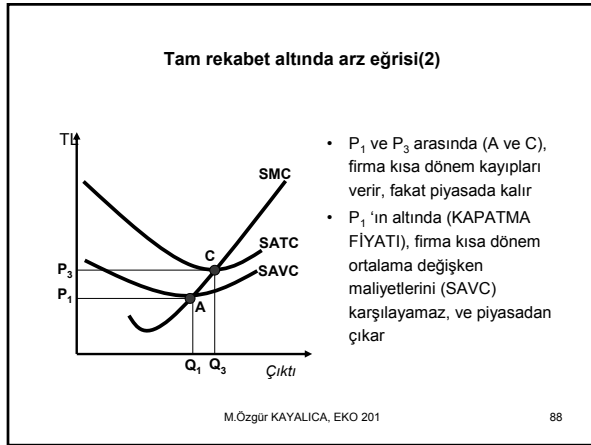
Tam rekabet

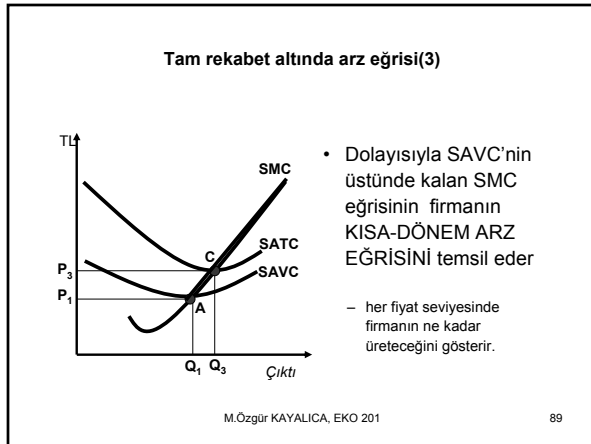
Özellikleri

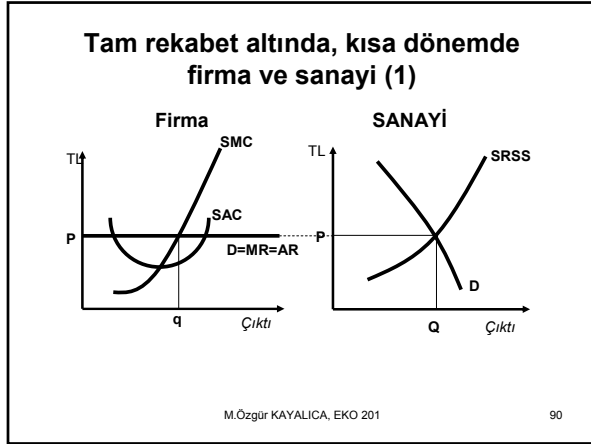
- çok sayıda alıcı ve satıcı
 - hiç kimse tek başına fiyatı değiştiremez
- firmalar fiyatı veri alırlar
 - dolayısıyla karşılaştıkları talep eğrisi yataydır
- mallar homojendir
- tüketici mükemmel bilgiye sahiptir
- firma giriş çıkışı serbesttir

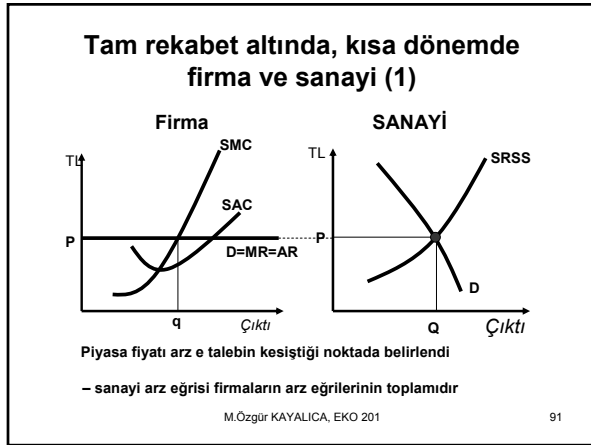
M.Özgür KAYALICA, EKO 201 86

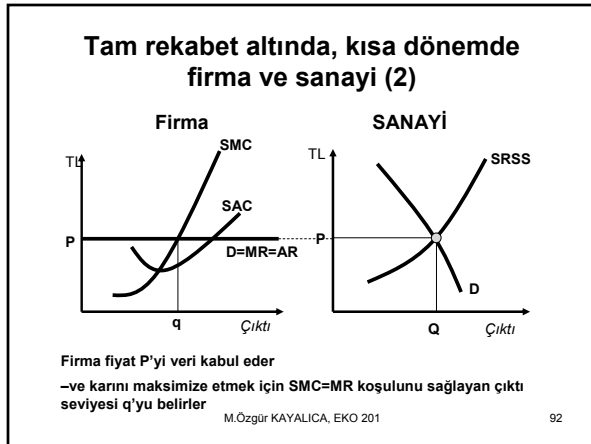

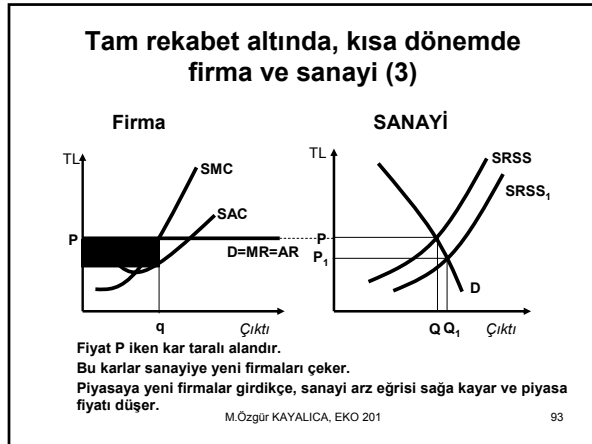

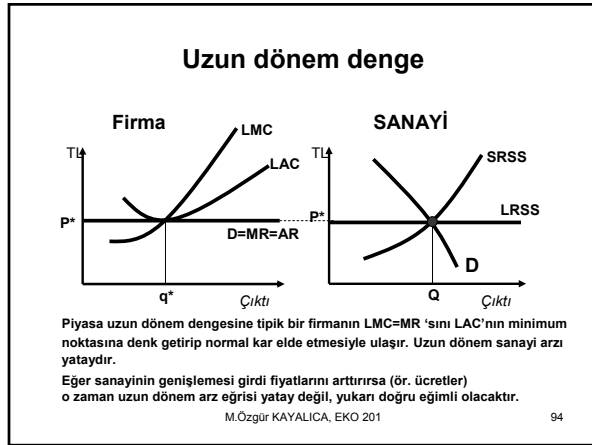

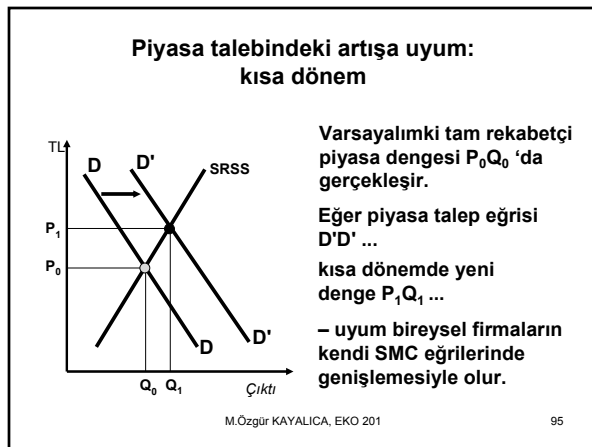

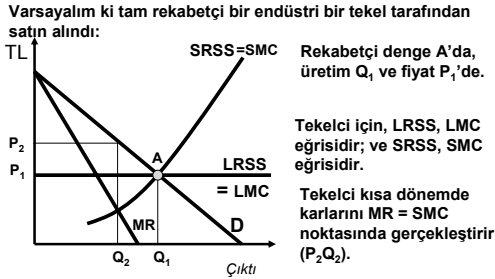

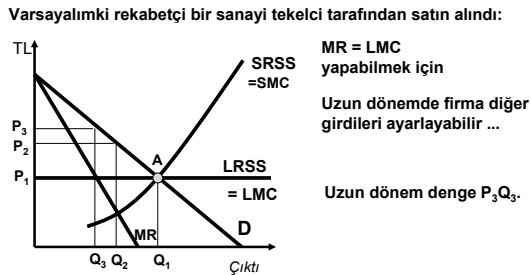
Tekel ve tam rekabet karşılaştırması (1)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

99

Tekel ve tam rekabet karşılaştırması (2)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

100

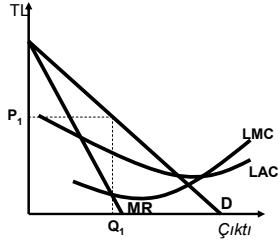
Tekel ve tam rekabet karşılaştırması (3)

- Tekel ve tam rekabet karşılaştırıldığında:
 - daha yüksek fiyat
 - daha düşük çıktı seviyesi

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

101

Doğal Tekel

- Bu firma ölçek ekonomilerinden çok iyi faydalanmaktadır
- LAC düşüşü yüksek talep seviyelerine kadar devam ediyor
- en büyük firma her zaman maliyet avantajına sahiptir
- ve sanayiye hakim olur
- O zaman bu bir doğal tekeldir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

102

Fiyat farklılaştırması

- Varsayalımki teknelci iki farklı tüketici grubuna hizmet götürüyor
 - her grubun farklı talep esneklikleri var
 - ↑ör. business class - economy class
- Teknelci işadamlarına turistik gezicilerden daha yüksek fiyat uygulayarak karını arttırabilir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

103

6. Hafta Piyasa Yapısı ve Eksik Rekabet

Çoğu piyasa iki uçta bulunan tek el ve tam rekabet piyasaları arasında yer alır

- Eksik rekabetçi bir firma
 - mevcut fiyattan mümkün olduğunca çok satmak isteyecektir
 - negatif eğimli talep eğrisi ile karşı karşıyadır
 - çıktı fiyatının üretilip satılan mal miktarına bağlı olduğunu bilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

105

Eksik rekabet

- Oligopol piyasa
 - az sayıda üreticinin bulunduğu sanayidir
 - her biri kendi fiyatının hem kendi hem de rakiplerinin davranışlarına bağlı olduğunu bilir.
- Tekelci rekabet piyasası
 - piyasada birbirine yakın (ikame) ürünler üreten çok sayıda üretici vardır
 - firmaların kendi fiyatını etkilemede gücü sınırlıdır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

106

Piyasa Yapısı

	Firma sayısı	Fiyatı etkileme gücü	Giriş engeli	Örnek
Tam rekabet	Çok	Yok	Yok	Meyve pazarı
Eksik rekabet:				
Tekelci rekabet	Çok	Az	Yok	Bakkal
Oligopol	Az	Orta	Biraz	Araba
Tekel	Bir	Büyük	Çok	Posta İşleri

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

107

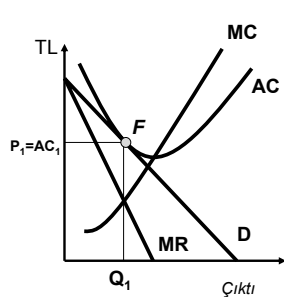
Tekelci rakabet

- Özellikleri:
 - çok sayıda firma
 - giriş engeli yok
 - ürün farklılaştırması
 - Giriş-çıkış serbestliği ve uzun dönemde sıfır kar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

108

Tekelci rakabet (2)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

109

- Firma F noktasında dengededir ve normal kar yapar $P > MC$
- Tam rekabetin aksine, firma piyasa fiyatından mümkün olduğunca çok satmak ister.

Oligopol

- Az sayıda satıcı vardır
- Birinin kararı diğerlerini de etkiler
- Oligopol piyasa *anlaşma* ya da *işbirliksiz* davranış olarak karakterize edilebilir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

110

Anlaşma ve Karteller

- ANLAŞMA
 - birbirleriyle rekabetin önüne geçmek için firmaların gizli ya da açıktan yaptıkları anlaşma
- KARTEL
 - Firmalar arasındaki yasal anlaşmalar
 - ↑ör. OPEC

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

111

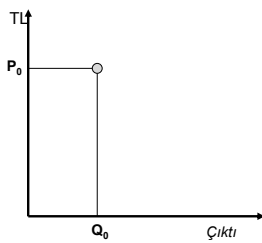
Anlaşma şu hallerde zordur:

- Endüstrideki firma sayısı çoksa
- Ürünler homojen değilse
- Talep ve maliyet koşulları sürekli değişiyorsa
- Giriş engeli yoksa
- Firmalar tekelci rekabet altında çalışıyorsa

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

112

Kırık talep eğrisi

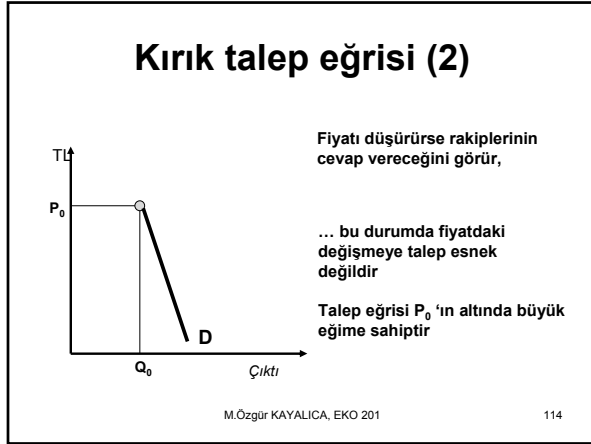
Oligopol altında firmanın talep eğrisi şöyle olabilir.

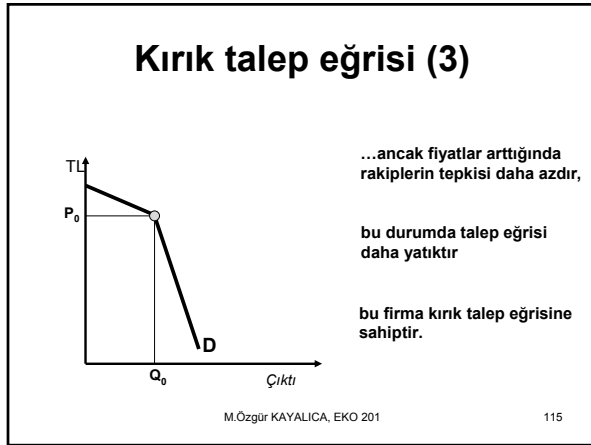
Mevcut fiyat ve çıktıyı gözlemler,

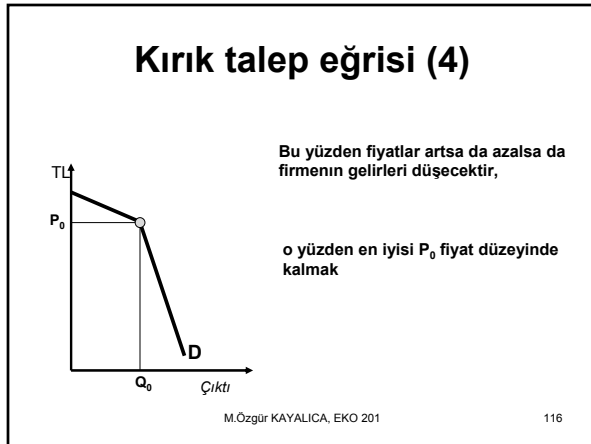
ve fiyat değişmelerine rakiplerinin tepkisini tahmin etmeye çalışır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

113

Oyun Teorisi

- Oyun
 - akıllı kararların muhakkak birbirlerine bağımlı olduğu durum
- Strateji
 - oyuncunun her durumda nasıl oynayacağını gösteren oyun planları
- Baskın strateji
 - oyuncunun en iyi stratejisinin diğerlerinin kararlarından bağımsız olduğu durum

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

117

Mahkumlar çıkmazı oyunu

Düopol, iki firma üretim seviyesini belirlemeye çalışıyor:

		B Firması çıktısı	
		Yüksek	Düşük
A Firması çıktısı	Yüksek	1 1	3 0
	Düşük	0 3	2 2

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

118

Mahkumlar çıkmazı

- Her iki firma için de baskın strateji yüksek seviyede üretmek (Nash)
- o yüzden ikiside 1 birim kar ediyor
- her ikiside düşük üretseler daha iyi durumda olacaklar
 - tek şartla: diğer firmanında düşük üreteceğinden emin olurlarsa.
- anlaşma iki tarafıda memnun edecek
- ancak ikisinde hile yapması mümkün

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

119

Tehdit

- Mevcut firma
- Potansiyel firma
- Tehditin itibar görmesi?

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

120

Stratejik giriş engeli

- Bazı engeller mevcut firma tarafından bilerek konulur:
 - yıkıcı fiyat
 - yedek kapasite bulundurma
 - reklam ve A&G
 - ürünü arttırabilme yeteneği
- Yüksek giriş maliyetleri

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

121

Özet

- İki uçtaki tam rekabet ve tekel gerçek hayatta sık rastlanan şeyler değildir
- Eksik rekabet yaygın olanıdır
- *Potansiyel* rekabet mevcut firmaların davranışını etkiler
- Birçok piyasa ilişkisi stratejik rekabet üzerine kurulmuştur

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

122

7. Hafta
Mikroekonomik Uygulamalar

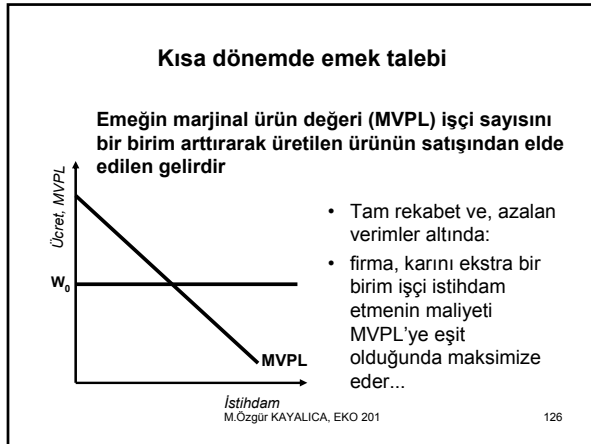
İşgücü Piyasası

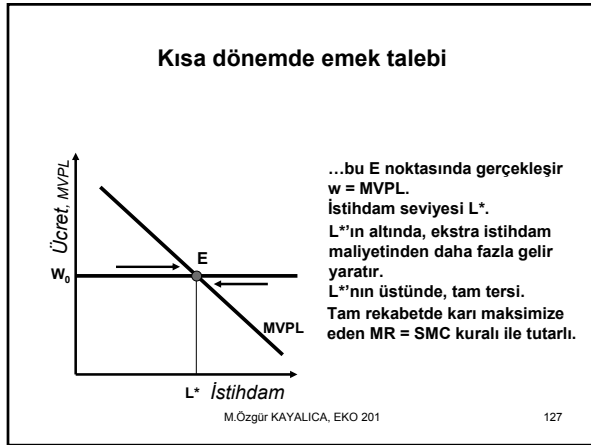
Uzun dönemde faktör talebi

- Sermaye emeğin optimal bileşimi bu faktörlerin nisbi fiyatına bağlıdır
 - Bu emek-zengini ülkelerde neden emek-yoğun tekniklerin kullanıldığını açıklıyor.
- Bir faktörün fiyatındaki değişme hem üretim hem de ikame etkisi ortaya çıkarır
- Ücretin yükselmesi
 - daha sermaye-yoğun tekniklerin kullanılmasına neden olur (ikame etkisi)
 - aynı zamanda üretimin düşmesine neden olur

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

125

Emek arzı

- EMEK GÜCÜ:
 - çalışabilecek herkes
- Emek arzı
 - bireyin zamanının ne kadarını işe ayıracağı reel ücrete bağlıdır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 128

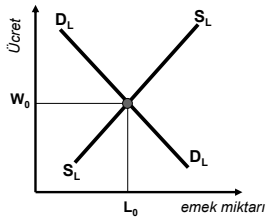
Toplumun emek arzı

- Ekonomiyi ya da endüstriyi ele alırsak;
- daha yüksek reel ücret daha fazla katılım demek
- o yüzden emek arzı pozitif eğimlidir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

129

Bir endüstride emek piyasası dengesi

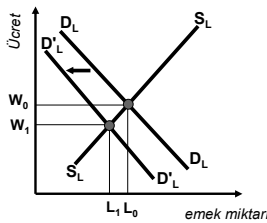

- yüksek ücretlerde daha fazla emek arzı
- yüksek ücretlerde daha az emek talebi
- Denge W_0, L_0 .

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

130

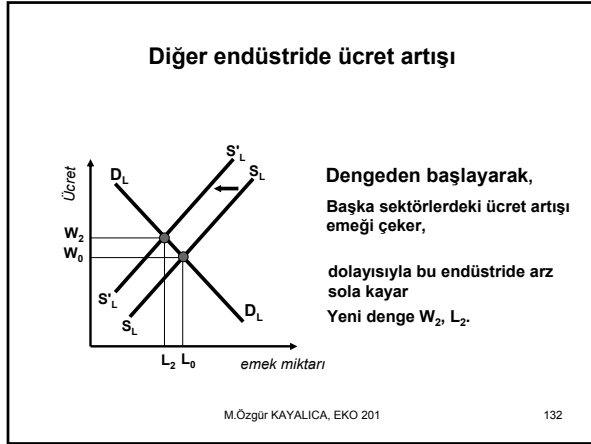
Ürün talebinde azalış

- Dengeden başlayarak ürün talebinde düşme emeğe olan talebe düşürür D'_L
- Yeni denge W_1, L_1 .

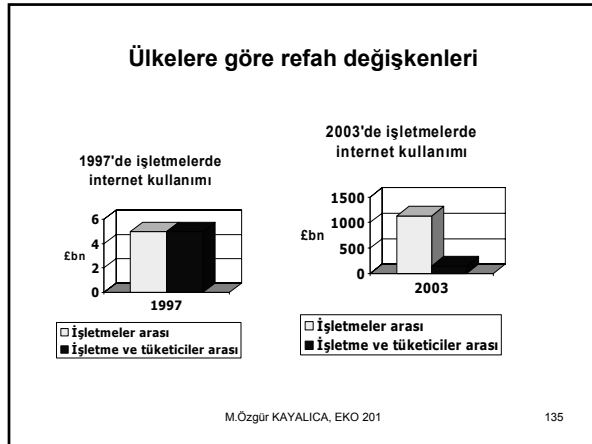
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

131

Bilgi ekonomisi

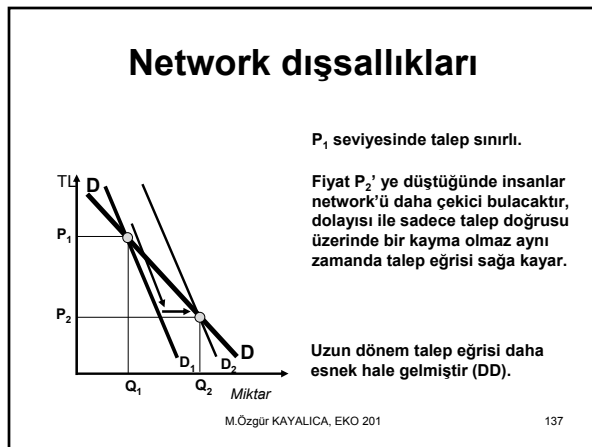

e-ürünler

- e-ürün:
 - dijital olarak kodlanan hızlı ve ucuz bir şekilde aktarılan ürünler
 - ör. müzik, filmler, kitaplar...
- e-ürünleri üretmenin maliyeti çok büyük...
- ... fakat ürünü dağıtmanın marjinal maliyeti çok küçük
- ölçek ekonomilerinden faydalanır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 136

Bilgi: arz yönü

- Ölçek ekonomilerinin büyüklüğü dikkate alındığında, bilgi ürünlerinin tekel satıcıları iki şekilde karşımıza çıkar:
- Küçük rakipleri olan baskın firma
 - ↑ör. Microsoft ve onun A&G harcamaları
- Tekelci rekabet

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

138

Bilgi ürünlerinin fiyatlanması

- Bilgi ürünlerini fiyatlama stratejileri:
 - iki-parçalı tarife
 - sabit maliyetleri karşılamak için yıllık ücret + marjinal maliyetleri karşılamak için küçük bir ücret
 - çeşitleme
 - fiyat farklılaştırmasını mümkün kılmak için farklı kalitede ürün sunmak (Dos, Windows, NT, XP ve versiyonları)
 - paketleme
 - fiyat farklılaştırması ihtiyacını azaltmak için birden fazla ürünü birden sunmak

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

139

Rekabet - İşbirliği

- Stratejik ittifak, birbirini kısmen tamamlayan bazı ürünlerin üreticilerinin bir arada ürün sunduğu işbirliği ve rekabet ortamıdır.
 - ör. Microsoft ve Intel
 - havayolları ittifakları: One World, Star

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

140

E-ekonomiyi anlamak

- 1 Bilgi devrimi hayatımızı değiştiriyor
– fakat piyasa taktik ve aktivitelerinin sadece çok azı yeni
- 2 Teknolojik devrim ekonomik devrimi gerektirmedi.

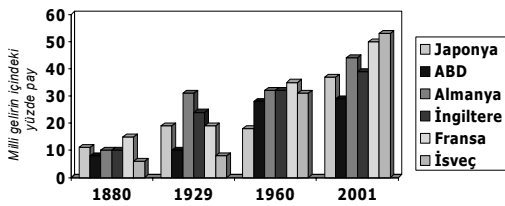
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

141

Hükümet Harcamaları ve Gelirleri

Hükümet harcamaları

1880'den itibaren sanayileşmiş ölkelerde hükümet harcamaları artmıştır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

143

Özel ve kamu malları

- Özel mal
 - bir kişi tarafından tüketildiğinde başkası tarafından tüketilemeyen ürün.
↑ör. dış tedavisi
- kamu malı
 - birisi tarafından tüketildiğinde başkaları tarafından da tüketilebilen ürün.
↑ör. sokak lambası

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

144

Hak görülen mallar ve kötü mallar

- Hak görülen mallar (kötü)
 - istenmese bile herkesin elde etmesi (etmemesi) gerektiğini düşündüğümüz mallar (kötü mallar).
↑ör. Eğitim, sağlık hizmetleri, sigaralar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

145

Vergi çeşitleri

- Dolaysız vergiler
 - ücret, maaş, kira, faiz gibi gelirlerden alınan vergiler.
↑ör. gelir vergisi, kurumlar vergisi
- Dolaylı vergiler
 - mal ve hizmetlere yapılan harcamalardan alınan vergiler
↑ör. KDV, gümrük vergisi
- Zenginlik vergisi
 - sermaye transfer vergisi, emlak vergisi

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

146

Sanayi politikası ve rekabet politikası

Sanayi politikası ve rekabet politikası

- Rekabet politikası
 - Firmalar arasındaki rekabeti güven altına alarak ve teşvik ederek ekonomik etkinliği arttırmayı amaçlar
- Sanayi politikası
 - Firmaların üretim kararlarını etkileyen dışsallıkları dengelemeyi amaçlar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

151

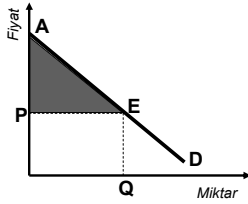
Sanayi politikası

- İcatlar ve patent sistemi
 - rekabetin yavaşlamasına neden olmadan icatlar için yeterli teşviği sağlamak için yaratılmıştır
- Araştırma & geliştirme (A&G)
 - riskli projelerdeki sosyal getiri özel getiriye geçebilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

152

Tüketici rantı

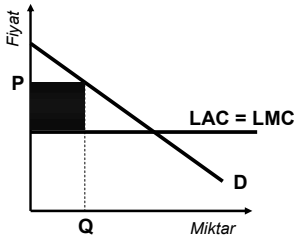
P marjinal tüketicinin ürüne verdiği değeri gösterir
o yüzden D marjinal sosyal faydayı da temsil eder

Tüm tüketiciler ürün için P fiyatını ödediğinde, APE üçgeni tüketici rantını gösterir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

153

Üretici rantı

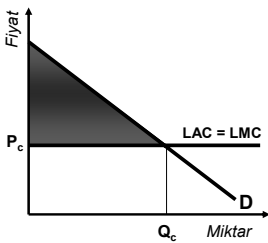

Üretici rantı toplam maliyeti aşan toplam gelirdir (mavi alan)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

154

Tekelin sosyal maliyeti: tam rekabet tekel karşılaştırması

Varsayalım ki, sanayinin uzun dönem ortalama ve marjinal maliyetleri yatay (sabit).

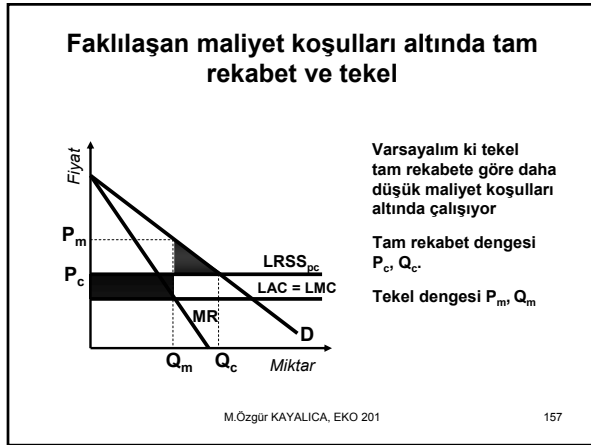
Tam rekabet altında, uzun dönem dengesi Q_c , P_c .

Tüketici rantı yeşil alan.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

155

Refah sonuçları

- İki durum karşılaştırıldığında, tekelerde tüketici rantı kaybı (kırmızı üçgen)
- etkinlikten elde edilen kazançlarla (mavi dörtgen) dengelenmeli

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 158

Türkiye’de rekabet hukuku

- Rekabet Kurumu:
<http://www.rekabet.gov.tr/turkce.asp>.
- Rekabetin korunması hakkında: 4054 sayılı kanun
<http://www.rekabet.gov.tr/word/kanun.doc>

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

159

8. Hafta Makroekonomiye Giriş

Makroekonomi ...

- ekonominin bütünüyle ilgilenir
- genel toplamlarla ilgilidir (toplumsal talep gibi)
- iktisadi konular hakkında mikroekonomi de olduğu gibi çalışır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

161

Makroekonomi deki bazı anahtar terimler

- Enflasyon
 - genel fiyat seviyesi değişme oranı
- İşsizlik
 - iş arayan işsiz insan sayısı
- Hasıla (Çıktı) ya da (Üretim)
 - reel gayri safi milli hasıla (GSMH) ekonominin toplam gelirini ölçer
 - ekonomideki toplam üretimle yakından ilgilidir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

162

Diğer anahtar terimler

- Ekonomik büyüme
 - reel GSMH'daki artışlar, ekonomideki toplam üretimin artması anlamına gelir
- Makroekonomik politika
 - ekonominin genel performansını etkilemek için hükümetin kullandığı politikalar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

163

TABLO III.1
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2001	2002	2003	2004
GSMH (Trilyon TL, Cari Fiyatlarla)	176.484	275.032	356.681	424.129 ⁽¹⁾
Büyüme Hızı, GSYİH (Yüzde)	-7,5	7,9	5,8	9,6 ⁽²⁾
Büyüme Hızı, GSMH (Yüzde)	-9,5	7,9	5,9	10,0 ⁽³⁾
Nüfus ⁽⁴⁾ (Milyon Kişi, Yıl Ortası)	68,4	69,4	70,4	71,3 ⁽⁵⁾
İthalat ⁽⁶⁾ (Milyon Kişi)	21,5	21,4	21,1	21,7 ⁽⁶⁾
İhracat (Milyar ABD doları, FOB)	31,3	36,1	47,3	63,0
İthalat (Milyar ABD doları, CIF)	41,4	51,6	69,3	97,3
Cari İşlemler Dengesi (Milyar ABD doları)	3,4	-1,5	-8,0	-15,5
Cari İşlemler Dengesi/GSMH ⁽⁷⁾	2,3	-0,8	-3,3	-5,2 ⁽⁸⁾
Dış Borç Stoku/GSMH (Yüzde)	79,1	71,4	61,0	53,9 ⁽⁹⁾
Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/GSMH (Yüzde)	16,4	12,7	9,4	5,0 ⁽⁹⁾
İç Borç Stoku/GSMH (Yüzde)	69,2	54,5	54,5	52,9 ⁽⁹⁾
Toplam Kamu Borç Stoku ⁽¹⁰⁾ /GSMH (Yüzde)	101,3	89,4	84,0	79,0 ⁽⁷⁾
Toplam Kamu Kesimi Faiz Dışı Fazlası/GSMH ⁽⁸⁾ (Yüzde)	5,8	-4,6	6,6	6,5 ⁽¹⁰⁾
Vergi Gelirleri/GSMH (Yüzde)	22,5	21,8	23,6	23,5 ⁽¹¹⁾
Toplam Fiyat Endeksi ⁽¹¹⁾	88,6	30,8	13,9	13,8
Yüksekli Fiyat Endeksi ⁽¹¹⁾	68,5	29,7	18,4	9,3

Kaynak: DİE, DİPT, İMİ, TCMB.

(1) DİPT tahmini.

(2) DİE, 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarından yararlanılarak tahmin edilmiştir.

(3) Hanehalkı iş gücü istatistikleri.

(4) Hanehalkı iş gücü anketinin dört dönem için verilerinin ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

(5) Hesaplamalarda ABD doları için yıllık ortalama alış kuru kullanılmıştır.

(6) Geçerliye tahmini.

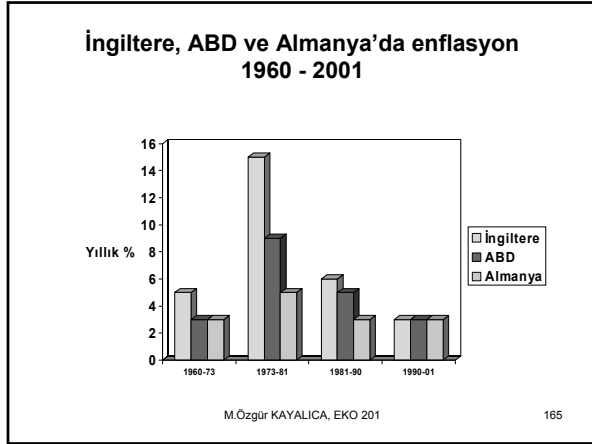
(7) Eylül 2004 itibarıyla.

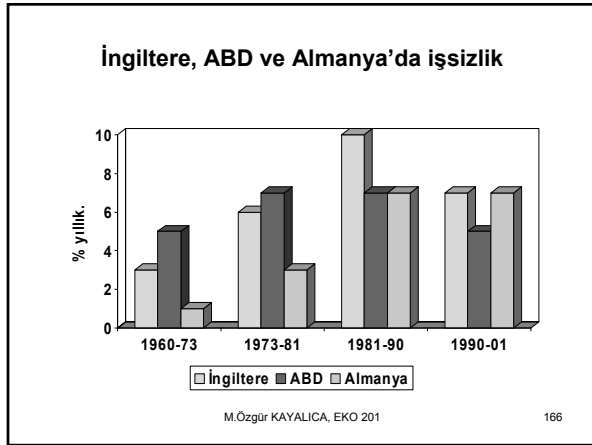
(8) Toplam kamu borç stoku, konsolide bütçe iç borç stokuyla toplam kamusal dış borç stoku toplamından oluşmaktadır. Dış borç stoku verileri Türk lirasına dönüştürülürken, ABD doları alış kuru yıl ortalaması değeri kullanılmıştır.

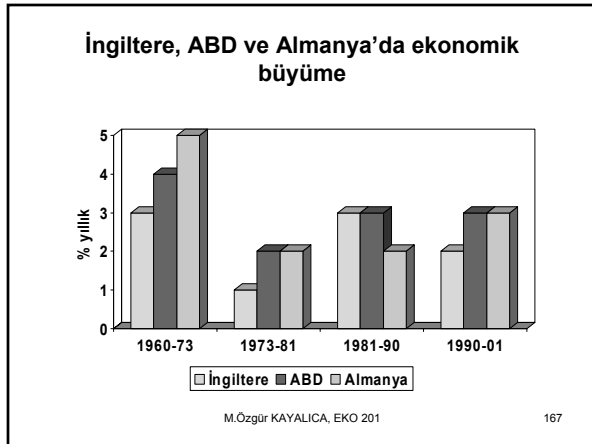
(9) DİPT, İMİ tahmini.

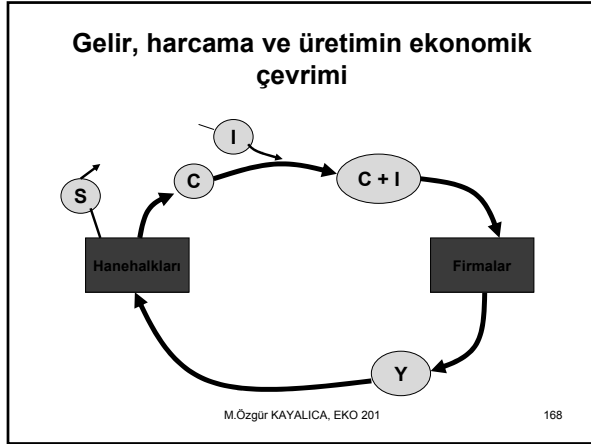
(10) Yıl sonu hedefi.

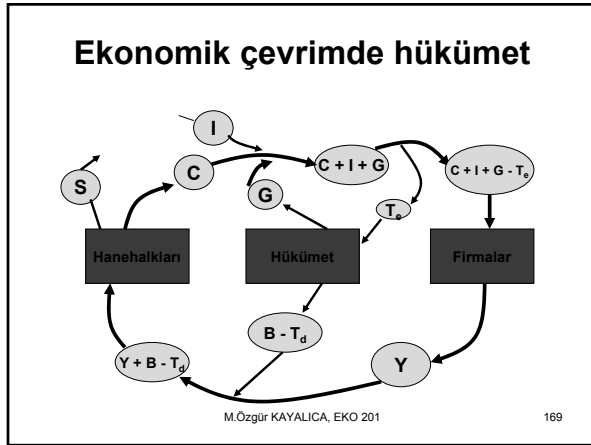
(11) Yıllık yataklık değişim, 1994=100.

Dış Alem

- biz dışardan mal ve hizmet satın alırız, yani ithal ederiz
- yerli firmalarımız mal ve hizmetlerini dışarı satarlar, yani ihracat.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 170

GSYİH ve GSMH

- Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)
 - yerli ekonomide yerleşik üretim faktörleri tarafından üretilen hasılayı ölçer
- Gayrisafi Milli Hasıla (GSMH)
 - ülke vatandaşları tarafından üretilen üretimi ölçer
- $GSMH = GSYİH + \text{dışardan gelen net gelir}$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

171

Milli gelir (hasıla) üç şekilde hesaplanır

- Harcama
 - ekonomideki harcamaların toplamı
 - $Y = C + I + G + X - Z$
- Gelir
 - faktörlere yapılan ödemelerin toplamı
 - ör. ücret, kar, vs.
- Üretim
 - ekonomide üretilen toplam üretim (katma değer)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

172

GSMH neyi ölçer neyi ölçmez?

- Dikkat gerektirenler:
 - *reel* ve *nominal* ölçüler
 - nüfus değişimlerini hesaba katmak
 - refah değişimleri

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

173

**Üretim
ve
Toplam Talep**

Kısa dönemde toplam üretim

- Potansiyel üretim
 - tüm üretim faktörleri istihdam edildiğinde üretilebilecek üretim
- Gerçekleşen üretim
 - bir dönem içerisinde gerçekleşen üretim
 - potansiyel seviyeden farklı olabilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 175

Bazı basitleştirici varsayımlar

- Fiyatlar ve ücretler sabit
- Toplam üretim miktarı *talep-yanlı* belirlenir
 - “Keynesian” model
- Şimdilik:
 - hükümet yok
 - dış ticaret yok
- İleride bu varsayımları kaldıracaz

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 176

Toplam talep

- Hükümet ve dış ticaret olmadığında, toplam talep iki kısımdan oluşur:
 - Yatırım
 - firmaların fiziki sermaye & envanterlerine arzlanan veya planlanan eklemeler
 - şimdilik otonom olduğunu varsayalım
 - Tüketim
 - mal ve hizmetlere olan hanehalkı talebi
- $AD = C + I$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

177

Tüketim talebi

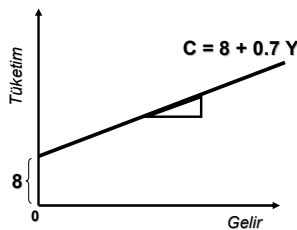
- Hanehalkı gelirini TÜKETİM ve TASARRUF arasında dağıtır
- Kişisel harcanabilir gelir
 - hanehalkının harcayabileceği ya da tasarruf edebileceği gelir
 - faktör arzından elde edilen gelir (+ transferler - vergiler)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

178

Tüketim fonksiyonu

Tüketim fonksiyonu her gelir seviyesinden arzlanan toplam talebi gösterir

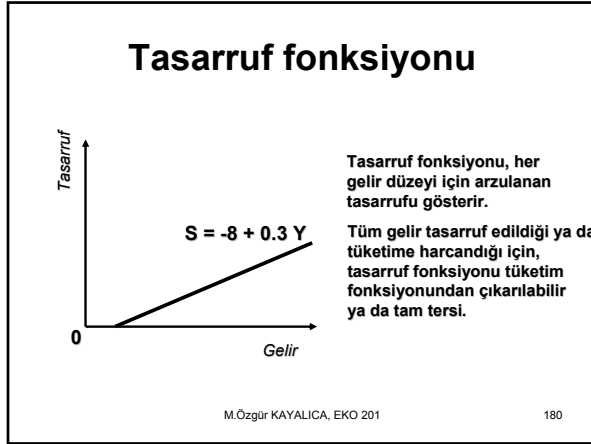

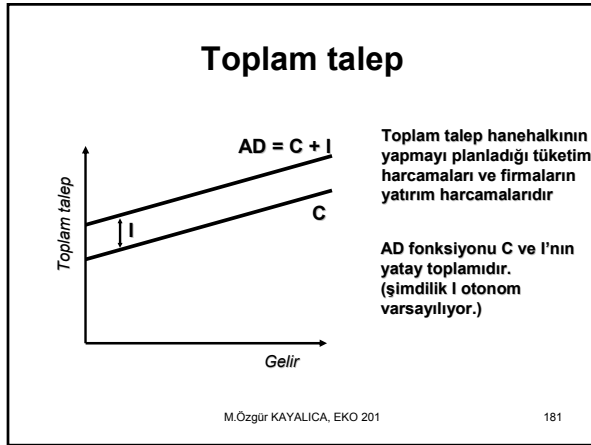
Gelir sıfırken, arzlanan tüketim 8 ("otonom tüketim").

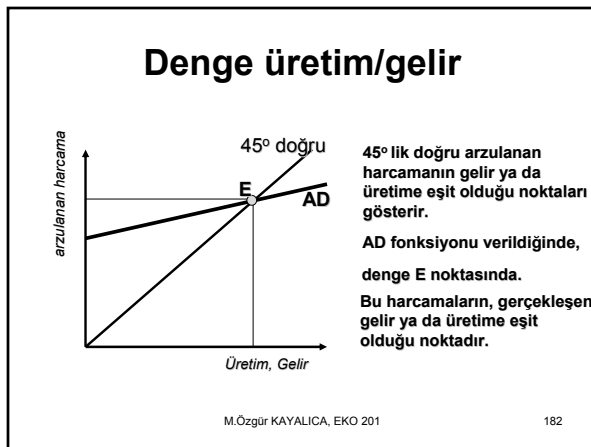
Marjinal tüketim eğilimi fonksiyonun eğimi) 0.7 – yani, her £1 gelirin, 70p kadarı tüketilmektedir.

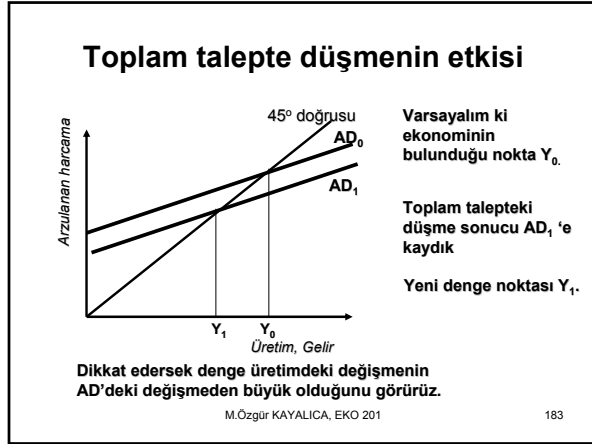
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

179

Çoğaltan (çarpan)

- Çoğaltan otonom harcamalarda meydana gelen bir değişimin üretimde yaratacağı toplam değişim.
- Marjinal tüketim eğilimi ne kadar büyükse, çoğaltan da o denli büyüktür.
 - Marjinal tasarruf eğilimi ne kadar büyükse, gelirdeki her birimden ekonomik çevrim dışına sızıntı o denli büyük olur.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 184

Mali Politikalar ve Dış Ticaret

Bazı terimler

- Mali politikalar
 - hükümetin vergi ve harcama kararları
- İstikrar politikaları
 - üretim seviyesini potansiyel seviyesine yakın tutmayı amaçlayan hükümet politikaları
- Bütçe açığı
 - hükümet gelirlerinin giderlerinden az olması
- Ulusal borç
 - hükümetin borç stoğu

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

186

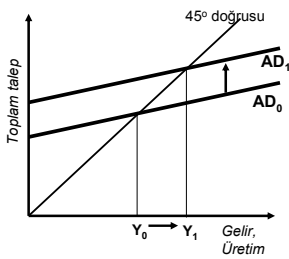
Gelir-harcama modeli ve hükümet

- $Y=C+I+G$ (varsayım: dış ticaret yok)
- Dolaysız vergiler
 - tüketim fonksiyonunun eğimini etkiler
 - ve böylece AD eğrisinin *eğimini* etkiler.
- Hükümet harcamaları AD eğrisinin pozisyonunu etkiler

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

187

Mali politika?

Hükümet ekonomideki toplam üretimi toplam talebi AD_0 dan AD_1 'a çekerek etkileyebilir

Böylece üretim de artar Y_0 dan Y_1 'a.

Fakat bu kez bazı önemli şeyleri gözardı ediyor olabiliriz – fiyatlar, faiz oranları, ve hükümet harcamalarının finansmanı.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

188

Dış ticaret ve gelir

- İhracat (X) & ithalat (Z)
- TİCARET DENGESİ
 - net ihracatın değeri (X - Z)
- TİCARET AÇIĞI
 - $Z > X$
- TİCARET FAZLASI
 - $X > Z$
- Denge
 - $Y = C + I + G + X - Z$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

189

Dış ticaret ve çoğaltan

- Marjinal ithalat eğilimi
 - gelirdeki değişimin ne kadarının ithalata gideceğini gösterir.
- Dış ticaret çoğaltanı küçültür
 - marjinal ithalat eğilimi ne kadar büyükse, çoğaltan o denli küçüktür.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

190

9. Hafta Para ve Banka

Bazı anahtar sorular

- Toplum neden paraya ihtiyaç duyar?
- Hükümetler para arzını neden etkilemeye çalışırlar?
- Finansal piyasalar “reel” ekonomiyle nasıl ilişki içerisinde?
- Para ve faiz oranı arasındaki ilişki nedir?

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

192

Para

- Borcun ödenmesi ya da malların teslimi için gerekli ödemenin yapılması için genel kabul görmüş ödeme şekli
- Yasal para
 - Kağıt para ve bozkluklar
- Olağan para
 - borçlu (IOU) parası
 - ör. banka mevduatı.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

193

Para ve fonksiyonları

- Değişim aracı
 - takasdan daha etkindir
- Hesap birimi
 - fiyat göstererek hesap tutmaya yarar
- Değer biriktirme aracıdır
 - gelecekte alış-veriş yapmamızı olanaklı hale getirir
- Ertelenmiş ödemelerde kullanılır
 - gelecekteki ödeme için hesap birimi: borçlanmayı ve borç vermeyi sağlar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

194

Modern bankacılık

- Finansal arabulucu
 - borç alan ve vereni bir araya getirir
- Bankalararası borç sistemini ve buradaki sorunların çözümünü kolaylaştırır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

195

Finansal piyasalara giriş rehberi

- Finansal varlık
 - belirli bir dönem sonunda sahibine faiz ödenmesini hak kazandıran kağıt parçası
- Nakit
 - kağıt para ve bozukluk, faizi yoktur
 - en likit varlık
- Bono
 - bir yıldan kısa süreli finansal aktifler
 - likiditesi yüksek
- Tahvil
 - uzun dönemli finansal varlıklar – daha az likid

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

196

Bankaların kredi yaratma mekanizması

- Ticari bankalar varlıklarının sadece belirli bir oranını nakit rezerv olarak tutarlar
 - böylece kredi yaratma imkanına kavuşurlar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

197

Parasal taban ve para çoğaltanı

- Parasal taban ya da çok-güçlü para stoğu
 - özel dolaşımdaki kağıt ve bozukluk miktarı ve bankacılık sisteminde tutulan miktar
- Parasal çarpan
 - parasal taban miktarındaki 1 TL'lik değişme sonucu para stoğunda meydana gelen değişme

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

198

Para çarpanı

Varsayalımki bankalar mevduat (D)'nin (cb) kadar oranını nakit rezervi R olarak tutuyorlar ve özel sektör mevduat (D)'nin (cp) kadar oranını nakit rezervi C olarak tutuyorlar.

Yani, $R = c_b D$ ve $C = c_p D$

Parasal taban $H = C + R = (c_b + c_p) D$

Para arzı $= C + D = (c_p + 1) D$

$$M = \frac{(c_p + 1)}{(c_p + c_b)} H$$

Para arzı = para çarpanı \times parasal taban

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

199

Merkez Bankası

- bankaların bankası diyebiliriz.
- faiz oranlarını belirler.
- kağıt para ve bozukluk basar.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

200

MB ve para arzı

- MB para arzını 3 yoldan etkileyebilir:
 - Rezerv gereksinimleri
 - ticari bankalardan mevduatlarının belirli bir oranını nakit olarak tutmasını isteyebilir
 - İskonto oranı
 - ticari bankalar MB'den borç almak istediklerinde uygulanan faiz oranı
 - Oranın yüksek olması bankaların daha fazla rezerv tutmasını sağlayabilir
 - Açık piyasa işlemleri
 - finansal varlıklar alıp-satarak para arzını etkilemek

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

201

TCMB'nin görevi

- düşük enflasyon oranına ulaşmak
- ve onu sürdürmek
- yani fiyat istikrarı
- fiyat istikrarı = ekonomik ve sosyal istikrar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

202

Para talebi

- Para tutmanın fırsat maliyeti tahvil yerine para tutarak vazgeçilen faizdir.
- İnsanlar parayı eğer bu kaybı dengeleyecek bir fayda varsa tutarlar.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

203

Para talebinin gerekçeleri

- İşlem güdüsüyle
 - alış-veriş, ödemler
- İhtiyat güdüsüyle
 - belirsizlik

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

204

Para talebinin gerekçeleri (2)

- Varlık aracı
 - risk sevmeyen insanlar, altın vs gibi araçlar yerine parayı tercih edebilir
 - ya da
 - sepetin içinde para da tutabilirler
- Spekülatif amaçlı para talebi
 - tahvil yerine para tutmak istenebilir
 - eğer tahvil fiyatlarının düşmesi bekleniyorsa
 - yani, faiz oranının artması bekleniyorsa

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

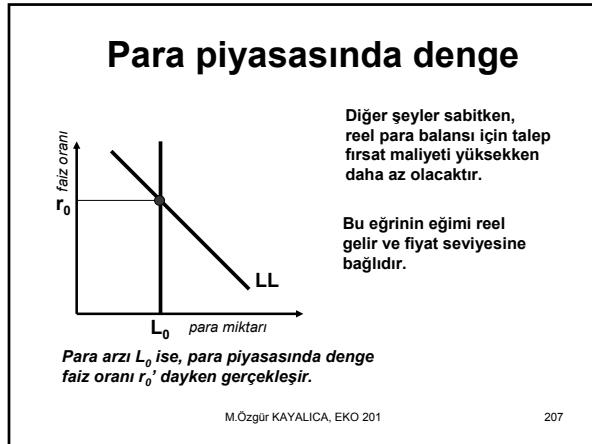
205

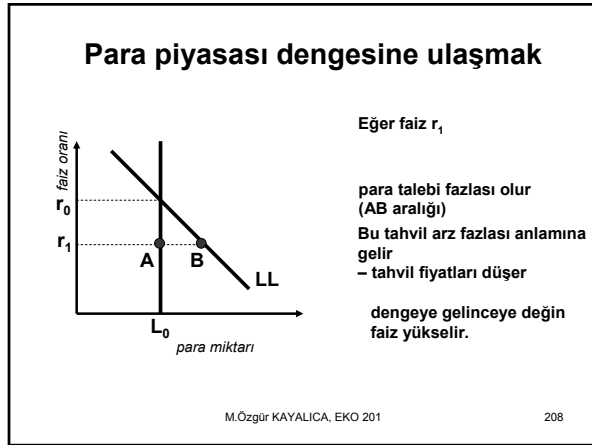
Para talebi: özet

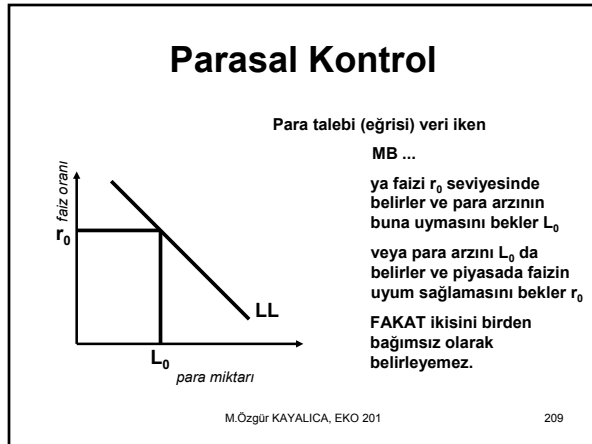
- Para talebi *ree/* para balanslarına olan taleptir
- Şunlara dayanır:
 - reel gelir
 - nominal faiz oranı (para tutmanın fırsat maliyeti)
 - fiyatlar seviyesi (şimdilik sabit varsayıldı)
 - gelecekteki faiz oranları hakkındaki beklentiler

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

206

10. Hafta

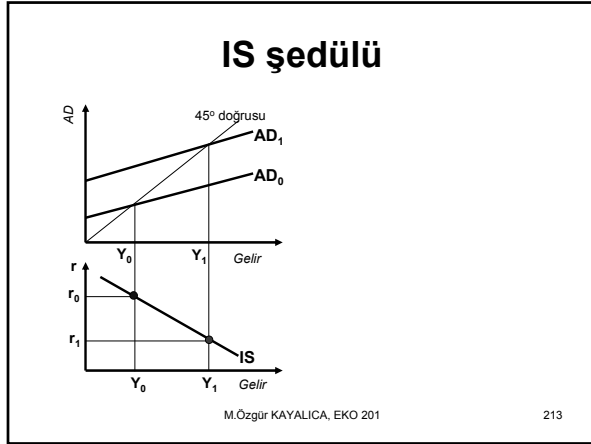
Ara Sınav

11. Hafta

Para ve maliye politikaları

Mal piyasalarında denge

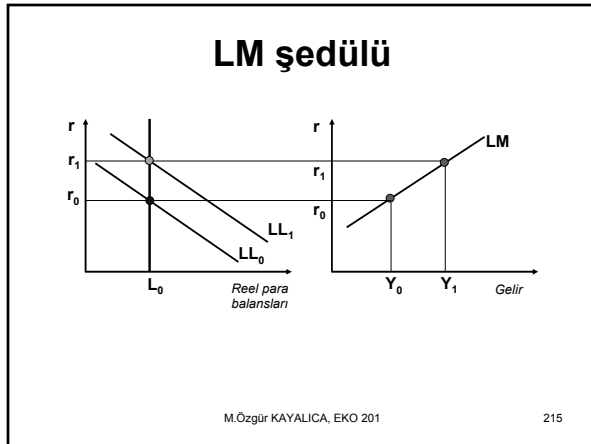
- Mal piyasasında denge toplam talep ve gerçekleşen gelir birbirine eşit olduğunda gerçekleşir.
- *IS şedülü* mal piyasasını dengeye getiren farklı gelir ve faiz oranı bileşimlerini gösterir.

Para piyasasında denge

- Para piyasasında denge reel para balanslarına olan talep arzına eşit olduğunda gerçekleşir.
- *LM şedülü* para piyasalarını dengeye getiren farklı gelir ve faiz oranı bileşimlerini gösterir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 214

IS ve LM'de kaymalar

- IS'in pozisyonu:
 - (faiz dışında) toplam talebi kaydıran şeyler:
 - ör:
 - otonom yatırımlar
 - otonom tüketim
 - hükümet harcamaları
- LM'in pozisyonu
 - para arzı
 - (fiyat seviyesi)

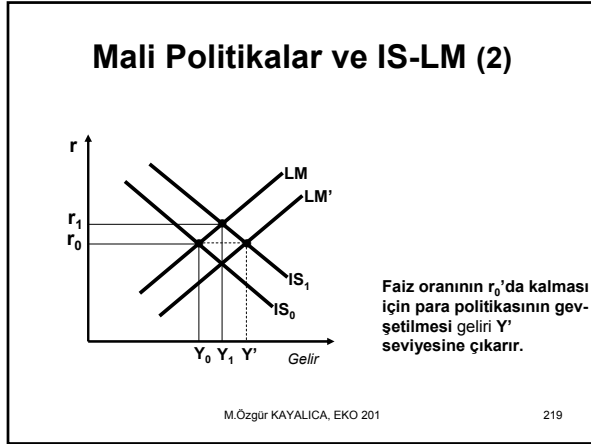
M.Özgür KAYALICA, EKO 201 216

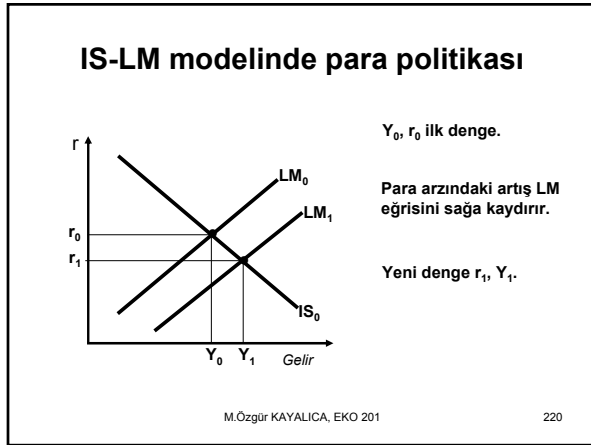
Para ve Mal piyasalarında Eşanlı denge

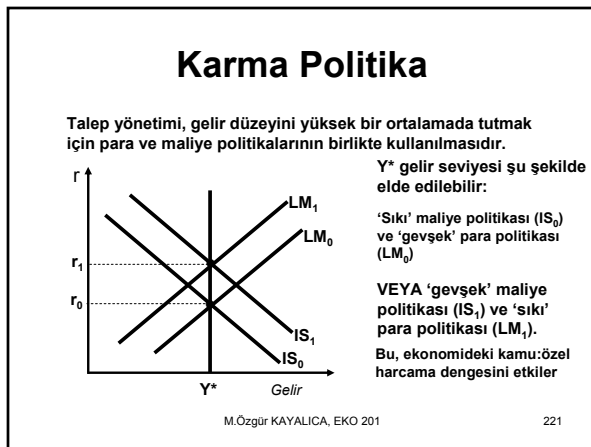
M.Özgür KAYALICA, EKO 201 217

Mali Politikalar ve IS-LM

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 218

Fakat...

- IS-LM modeli hükümete milli geliri etkilemek için önemli fırsatlar sunar.
- Fakat...
 - düşünülmesi gereken başka şeyler de var
 - fiyat seviyesi ve enflasyon
 - ekonominin arz yönü
 - döviz kuru

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

222

Toplam Arz, Fiyatlar ve Şoklara Uyum

Klasik makroekonomi modeli

- KLASİK makroekonomi modeli Keynesyen modelin tam tersidir.
- Ekonomiyi ücretler ve fiyatlar tam esneken analiz eder.
- Bu modelde, ekonomi her zaman potansiyel seviyesindedir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

224

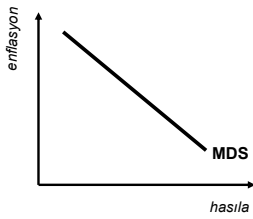
Klasik makroekonomi modeli (2)

- Fazla talep ya da arz ücret ve fiyatlardaki değişmelerle hızlı bir şekilde yok olur böylece potansiyel hasıla hızlıca eski yerine ulaşır
- Para ve maliye politikaları fiyatları etkiler fakat hasıla üzerinde etkisi yoktur
- Fiyat ve ücretlerin hızla uyum sağlayamadığı kısa dönemde Keynesyen tez geçerliken uzun dönemde klasik model geçerlidir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

225

Makroekonomik talep şedülü

- Makroekonomik talep şedülü (MDS) toplam talebin hasılaya eşit olduğu enflasyon ve hasılaya bileşimlerini gösterir.
- Yüksek enflasyon düşük toplam talep ve düşük hasıla anlamına gelir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

226

Toplam arz ve potansiyel hasıla

- Potansiyel hasıla şunlara bağlıdır:
 - teknoloji seviyesi
 - uzun dönem emek arz ve talebi
 - *Fiyat ve ücretler tam esnekse, hasıla her zaman potansiyel seviyesindedir*
- Kısa dönemde potansiyel seviyeyi veri kabul ederiz

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

227

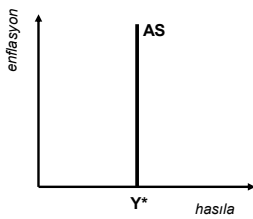
Klasik toplam arz şedülü

- Klasik modelde arz şedülü potansiyel seviyesinde dik bir doğrudur
- Bu denge hasıla değerinin farklı enflasyon oranlarına elde edilebileceği anlamına gelir
- Klasik modelde, para aldanması yoktur
- Sonuç olarak, sadece reel değişkenler diğer reel değişkenleri etkileyebilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

228

Klasik toplam arz şedülü (2)

Bu eğri firmaların her enflasyon oranı için arz etmek istedikleri miktarı gösterir. Ücretler ve fiyatlar esnek olduğunda, hasıla hep (Y^*) potansiyel seviyesindedir. Potansiyel hasıla ekonominin uzun dönem denge seviyesidir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

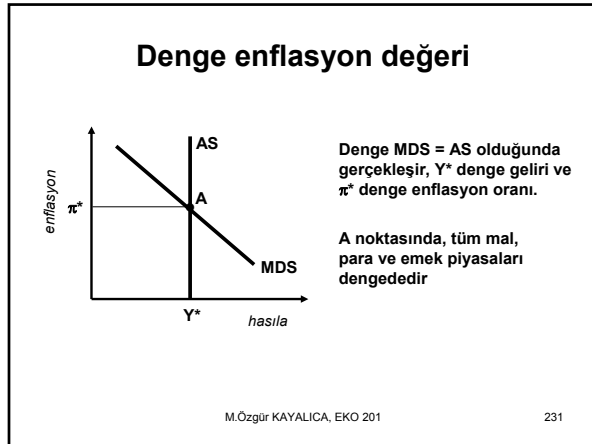
229

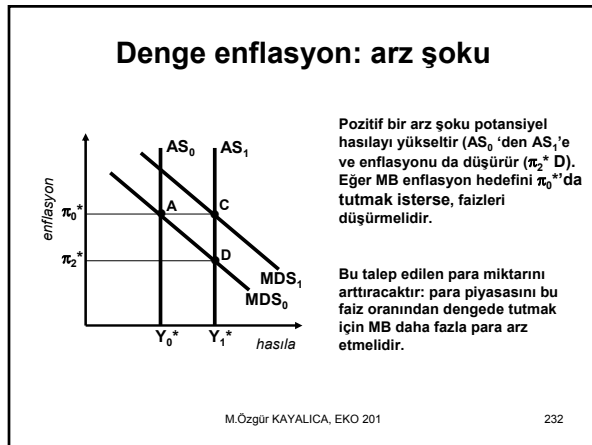
Klasik toplam arz şedülü (3)

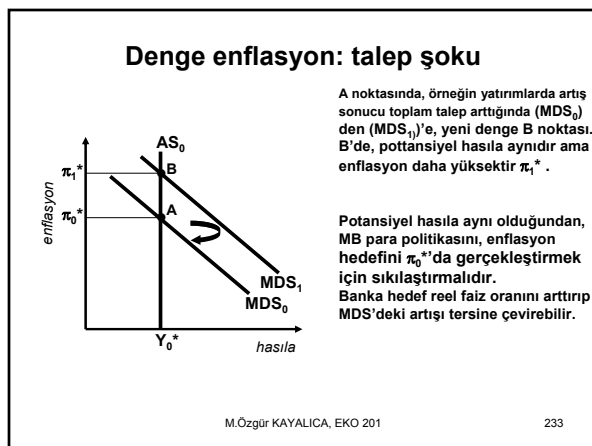
- Daha iyi teknoloji AS'yi sağa kaydırır ve potansiyel seviyeyi artırır
- Artan istihdam da AS'yi sağa kaydırır ve potansiyel seviyeyi artırır
- keza artan sermaye de
- Kısa dönemde, potansiyel seviyeyi veri kabul edebiliriz

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

230

Arz-yanlı ekonomi

- Toplam talebi değil, toplam arzı arttıralım.
- Potansiyel hasılayı arttırmak kritik öneme sahiptir.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

234

Enflasyon, beklentiler ve kredibilite

Enflasyon ...

- Enflasyon fiyatlar genel seviyesindeki artıştır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

236

Miktar teorisi

- 'Nominal para arzındaki artış fiyat seviyesinde kendisine eş bir artışa neden olur fakat hasıla ve istihdam üzerinde etkisi yoktur.'

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

237

Miktar teorisi (2)

- $MV = PY$
 - V = dolaşım hızı
 Y = reel GSYİH potansiyel seviyesi
 P = fiyat seviyesi
 M = nominal para arzı

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

238

Para, fiyat ve enflasyon

- Milton Friedman
'Enflasyon her zaman her yerde parasal bir fenomendir.'
 - yani para arzı reel hasıladan daha hızlı büyüdüğünde ortaya çıkar.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

239

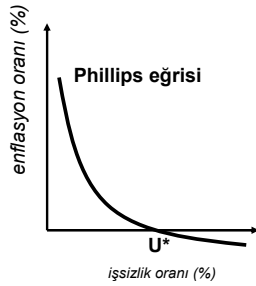
Enflasyon ve faiz oranı

- REEL FAİZ ORANI
 - Nominal faiz oranı *eksi* enflasyon oranı

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

240

Phillips eğrisi

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

241

Uzun-dönem Phillips eğrisi (1)

- Dikey uzun-dönem Phillips eğrisi ekonomi er ya da geç doğal işsizlik oranı U^* seviyesine dönecektir der.
- Kısa-dönem Phillips eğrisi beklenen enflasyon oranına bağlıdır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

242

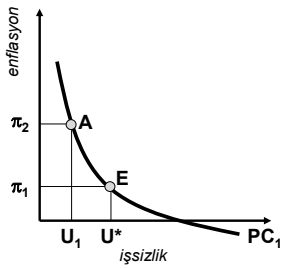
Uzun-dönem Phillips eğrisi (2)

- Uzun-dönem ve kısa dönem eğrileri gerçekleşen ve beklenen enflasyon oranları eşit olduğunda kesişirler
- uzun-dönem Phillips eğrisi işsizlik ve enflasyon arasında uzun dönemde ters yönlü bir ilişki olmadığını gösterir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

243

Uzun dönem Phillips eğrisi ve toplam talepte artış (1)

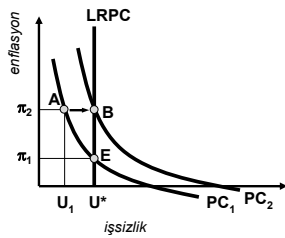
Varsayalım ki E'de dengedeyiz, işsizlik doğal oranında U^* , ve enflasyon π_1

Genişletici para politikasıyla desteklenen hükümet harcamalarındaki artış ekonomiyi A noktasına taşır, işsizlik düşer (U_1) enflasyon artar π_2 .
... sonra?

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

244

Uzun dönem Phillips eğrisi ve toplam talepte artış (2)

Eğer nominal para arzı aynı hızda genişlemeye devam ederse, ekonomi B noktasına ulaşır PC_2 .

B noktasında, beklenen ve gerçekleşen enflasyon kesişir ve nominal ücretler yeniden belirlenir, sonuçta reel ücret ve istihdam parasal genişleme öncesindeki gibidir

yani işsizlik ve enflasyon arasında uzun dönemde ters yönlü bir ilişki yok

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

245

Enflasyonu yenmek

- Uzun dönemde, para büyüme oranı küçükse enflasyonda küçük olacaktır.
- Eğer beklentiler yavaş uyum sağlarsa yüksek enflasyondan düşüğe geçiş sancılı olur.
- Kredibilitesi olan politikalar uyum sürecini kolaylaştırır ve hızlandırır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

246

12. Hafta

Döviz Kuru Rejimleri

Bazı Önemli Konular

- Döviz Kuru Rejimleri ve Dünya Ekonomisi
- Uluslararası Politika Kordinasyonu

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

249

Altın standardı

- Altın standardının Özellikleri:
 - Her hükümet altının fiyatını kendi para cinsinden sabitler.
 - Hükümet ulusal paranın altına konvertibilesini sağlar.
 - Yerli para yaratılması hükümetin altın miktarına bağlı.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

250

Ayarlanabilir kur ve dolar standardı

- Kur sabittir, fakat ülkeler zaman zaman kurlarını yeniden ayarlarlar.
- Bretton Woods sistemi altında, her ülke kendi parası karşılığında bir dolar kuru belirledi.
 - dolar standardı.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

251

Dalgalı kur

- Dalgalı kur altında döviz piyasaları sürekli dengededir
- Kur rekabeti sağlayacak şekilde oluşur

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

252

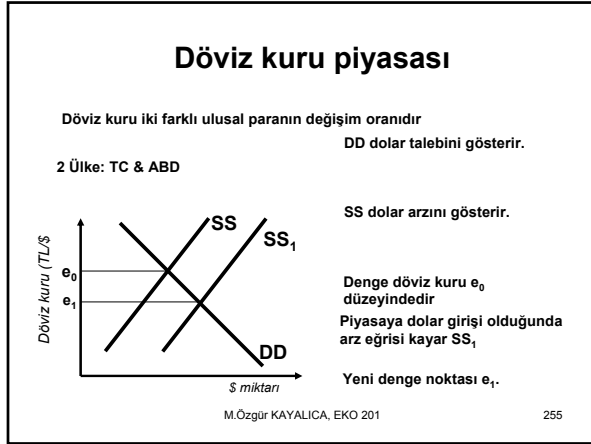
Sabit – Dalgalı Kur Karşılaştırması

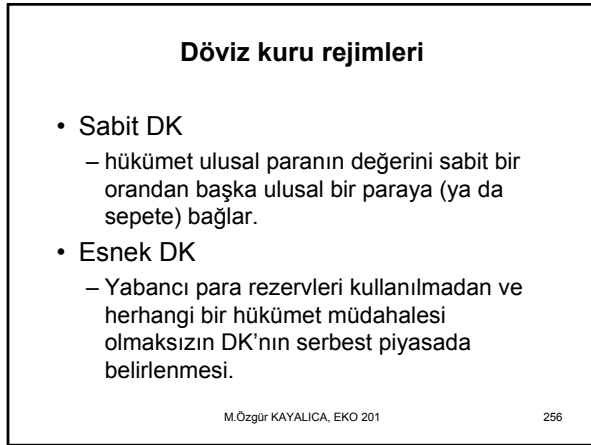
- Kuvvet
 - Esnek kur sistemi daha kuvvetlidir
- İstikrar
 - Sabit kur sistemi daha fazla istikrar sunar
 - Esnek kurda istikrar sorunu vardır
- Finansal disiplin
 - Sabit kur sistemi disiplin sunar

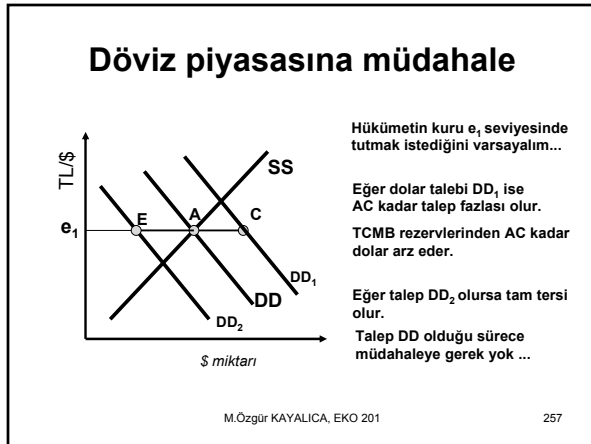
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

253

Döviz kuru ve Ödemeler Bilançosu Dengesi

Ödemeler Bilançosu

- ... bir ülkenin dünyanın geri kalanı ile yapılan ticaret vs'nin kaydını tutan sistem
- Cari İşlemler
 - uluslararası mal, hizmet, gelir ve transfer ödemeleri akışının kaydıdır
- Sermaye ve Finansal Hesabı
 - finansal varlık vs akımlarının kaydı
- Resmi Rezervler
- Net hata ve unutmalar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

258

Dalgalı kur ve ÖB

- Kur serbest dalgalanmaya bırakılmışsa, herhangi bir müdahaleye gerek yoktur
- cari işlemler hesabındaki bir açık sermaye hesabınca dengelenir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

259

Uluslararası rekabet

- Türk mallarının uluslararası rekabet gücü:
 - nominal DK
 - göreceli enflasyon oranlarına
- Toplam rekabet gücü *reel döviz kuru* tarafından belirlenir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

260

Reel DK

$$\text{Reel DK} = \text{nominal DK} \cdot (P^{\text{US}}/P^{\text{TC}})$$

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

261

ÖB nelerden etkilenir

- Cari işlemler:
 - rekabet
 - yerli ve yabancı gelir
- Sermaye hesabı:
 - görece faiz oranları
 - bu yabancı sermayeyi de etkiler.
- Sermaye hareketleri serbestliği

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

262

İç ve Dış Denge

- İç denge
 - toplam talep tam istihdam seviyesinde iken gerçekleşir
- Dış denge
 - cari işlemlerin dengede olma hali
- İkisi birden dengedeysse ekonomi uzun dönem dengesine kavuşur.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

263

Açık ekonomi makroekonomi

Sabit DK altında Makroekonomik politikalar

- Sabit DK altında, dış dengesizlik ve yurtiçi para arzı arasında önemli bir bağlantı vardır.
- Hükümet DK'nu sabit tutmak için müdahale ettiğinde, para arzı doğrudan etkilenir.
- Sterilizasyon
 - Ödemeler Bilançosunda meydana gelebilecek fazla ve açığın yurtiçi para arzını değiştirme riskini etkisiz kılabilen açık piyasa işlemleri.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

265

Sabit DK altında Parasal politikalar

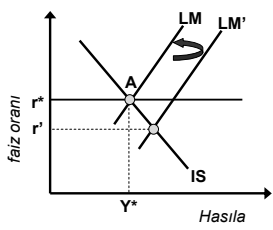
Varsayım: tam sermaye hareketliliği, yavaş fiyat hareketleri

- Nominal para arzında bir artış
 - Faiz oranları düşme eğilimine girer
 - sermaye çıkışına yol açar
 - DK'nun yükselmemesi için para arzı kısılr
- dolayısıyla para politikası sabit kurda etkisizdir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

266

Sabit DK ve para politikası

Para arzı artınca LM kayar, faiz düşer sermaye kaçar

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

267

Sabit DK altında Mali politikalar

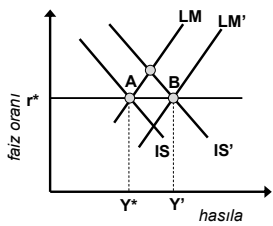
Varsayım: tam sermaye hareketliliği, yavaş fiyat hareketleri

- Hükümet harcamaları artarsa;
- kısa dönemde
 - üretimi özendirir
 - ama faizi de yükseltir
 - sermaye girer
 - DK'yı sabit tutmak için para arzı genişletilir
- uzun dönemde
 - ücret ve fiyatlar uyum sağlar, rekabet edebilirlik etkilenir
 - ekonomi potansiyel seviyesine döner

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

268

Sabit DK ve Mali genişleme

Genişleyici maliye politikası IS'i kaydırır

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

269

Esnek DK ve para politikası

- Esnek DK altında para politikası etkilidir
- özellikle kısa dönemde

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

270

Esnek DK ve maliye politikası

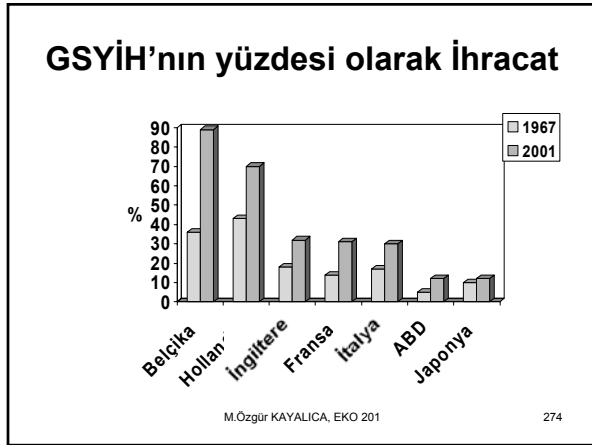
- artan hükümet harcamaları faiz oranlarını yükselterek sermaye girişine ve kurun düşmesine yol açar
- düşen kur net ticareti daraltır
- bu yüzden maliye politikası etkin değildir.

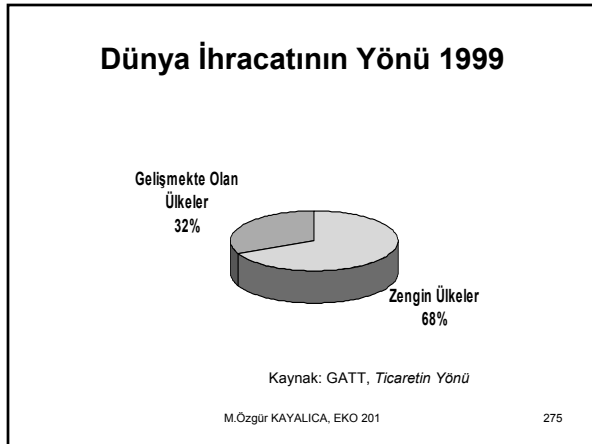
M.Özgür KAYALICA, EKO 201

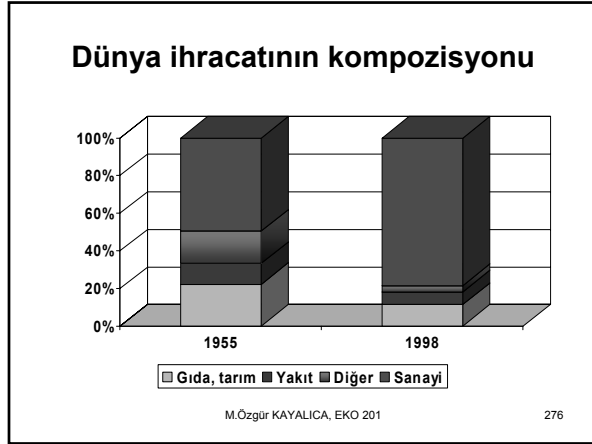
271

13. Hafta

Uluslararası Ticaret

- ### Önemli Konular
- Hammadde fiyatları
 - Gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) sanayileşmiş ülkelerin (SÜ) hammaddeleri ucuza alıp sanayi ürünlerini pahalı sattıklarından yakınır
 - GOÜ ihracatı
 - Bazı GOÜ'ler sanayi ürünü ihrac etmektedir
 - SÜ'ler bunun SÜ'lerde iş kaybına neden olacağından yakınır
 - SÜ'ler arasında ticaret anlaşmazlıkları
- M.Özgür KAYALICA, EKO 201 277

- ### Karşılaştırmalı Üstünlükler
- Ürünlerin fırsat maliyetlerinde uluslararası farklılıklar varsa ticaret kazançlı olabilir.
 - Karşılaştırmalı Üstünlükler Yasası
 - Ülkeler göreceli olarak daha ucuza ürettikleri ürünlerde uzmanlaşmalı ve onları üretmeli, diğerlerini diğer ülkelerden satın almalı
- M.Özgür KAYALICA, EKO 201 278

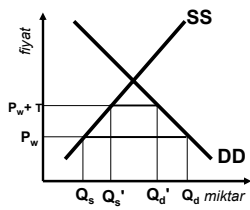
Kazananlar ve kaybedenler

- Ülkeler ticaretten kazançlı ve kayıpla çıkabilir
 - ancak hepsi eşit kazanamayabilir
- Ticaret politikası
 - dış ticareti vergiler ya da sübvansiyonlar aracılığı ile etkileyen hükümet politikasıdır
 - ör: tarifeler
 - ya da ihracat ve ithalat üzerine konan doğrudan kısıtlamalar (kota).

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

279

Tarifenin ekonomik etkileri

DD ve SS ürüne olan yerli talebi ve arzı gösterir.

Eğer dünya fiyatı P_w ve serbest ticaret varsa, yerli firmaların üretimi Q_s talep Q_d ve fark ithal edilir.

Tarife yerli üretimi artırır ve ithalatı kısar

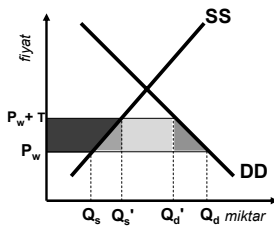
Yurtiçi fiyat $P_w + T$, (T tarif)

Yurtiçi talep Q_d' seviyesine düşer, arz artar Q_s' ve ithalat düşer.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

280

Tarifenin refah etkileri

Tarife hem transfere hem de sosyal kayba neden olur

Hükümet gelirini artırır – yani, hükümete transfer vardır

üreticiye de transfer vardır ekstra kar şeklinde

Etin olmayan üretimden kaynaklanan bir sosyal maliyet var ve tüketicisi rantı azalmıştır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

281

Tarife (gümrük vergisi)

- Ticaretin tarife ile kısıtlanmasının topluma maliyeti vardır.
- Bu yüzden serbest ticaret önerilir.
- GATT'ın devreye girmesinden sonra tarifeler önemli ölçüde düşmüştür
 - General Agreement on Tariffs and Trade (Tarifeler ve ticaret genel anlaşması)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

282

Tarifeler neden kullanılır?

- Yaşam tarzının korunması
- Lüks mal tüketimini azaltmak
- Genç endüstriler tezi
 - geçici ve seçici koruma
- Hükümete gelir yaratmak

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

283

Diğer ticaret politikaları

- GATT sayesinde tarifeler düşse de yeni araçlar icat edildi
 - Miktar kısıtlamaları (kotalar)
 - tarife dışı engeller
 - bürokrasi, standartlar vs
 - ihracat sübvansiyonu

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

284

Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme

- genelde Reel GSYİH'daki değişme olarak hesaplanır
 - ama böyle hesaplanmasının bazı eksikleri vardır
 - alış-verişi olmayan şeyleri hesaplamaz
 - ör. Boş vakit, kirlilik, kalabalık vs
 - gelir dağılımını ihmal eder
- yani daha yüksek GSYİH kesinlikle daha iyidir demek yeterli değildir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 286

Üretim fonksiyonu...

- veri teknoloji altında, belli miktarlarda girdi kullanarak üretilebilecek maksimum hasılayı gösterir
- Hasıla = f(sermaye
 - emek
 - toprak
 - hammadde
 - teknoloji)

M.Özgür KAYALICA, EKO 201 287

Hasılayı arttırmak

- sermaye
 - işçi başına üretim. işçi başına sermayenin artmasıyla yükselebilir
- Emek
 - nüfus artışı
 - katılım oranı
 - beşeri sermaye
- Toprak
 - miktarı veridir ama kalitesi değiştirilebilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

288

Hasılayı arttırmak (2)

- Hammadde
 - ikiye ayrılır
 - yenilenmeyen (kömür, petrol)
 - yenilenebilen kaynaklar (ağaç, balık)
- Teknik bilgi
 - icatlar, A&G
- Ölçek ekonomileri uzun dönemli büyümeyi güçlendirebilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

289

Teknik bilgi

- Teknik bilgi zaman içinde değişir, çünkü:
 - Yenilikler, icatlar
 - Bilginin sermayede şekillenmesi
 - Yaparak öğrenme
- (AR & GE)
 - patent sistemi

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

290

Gelişmekte Olan Ülkelerin Sorunları

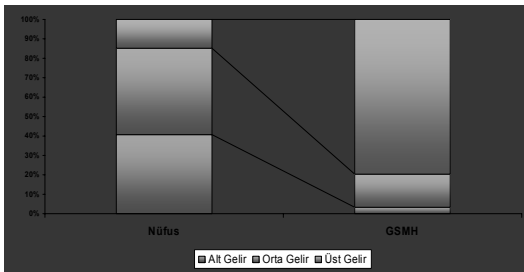
Önemli Konu Başlıkları

- Az Gelişmiş Ülkeler (AGÜler)
 - Kişi başına gelirin çok az olduğu ülkeler
- AGÜler neden fakir kaldılar?
- Rol oynayanlar:
 - Karşılaştırmalı üstünlükler
 - sanayileşme
 - Uluslararası borç
 - Yapısal uyum
 - yardım

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

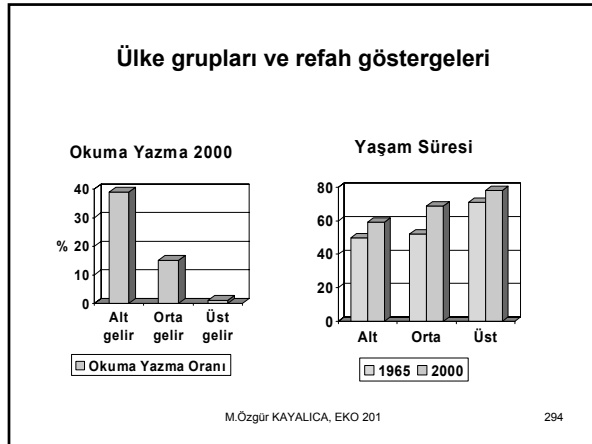
292

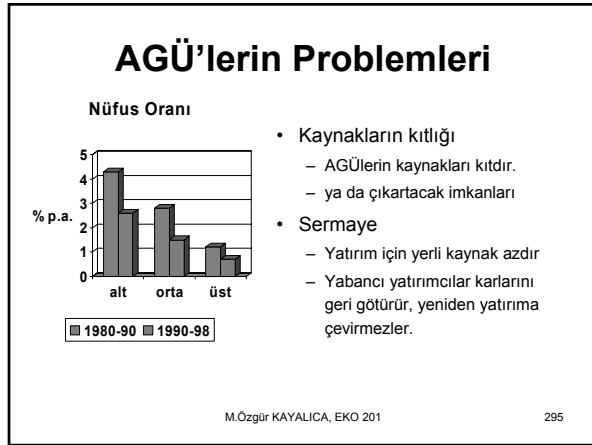
Dünya nüfus dağılımı ve GSMH, 2000

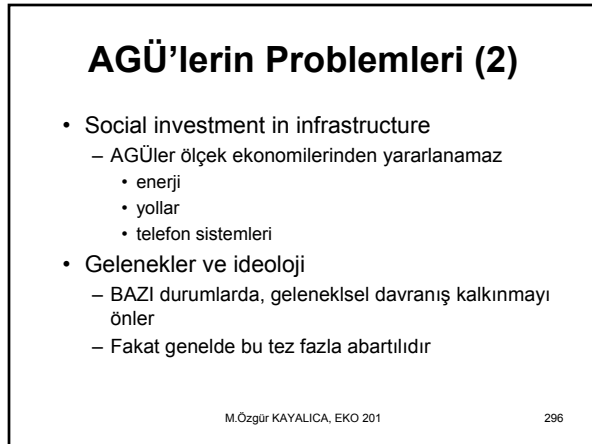

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

293

AGÜ'lerin Problemleri (3)

- Beşeri Sermaye
 - AGÜlerin aşağıdaki konularda yatırım kaynağı yoktur
 - sağlık
 - beslenme
 - eğitim
 - Endüstriyel eğitim
 - Dolayısıyla AGÜ işçileri, aynı teknolojiyi kullanan Üst gelir çalışanlarına göre daha az verimlidirler.
- Düşük verimli tarım
 - AGÜler de emek gücünün önemli bir kısmı verimi düşük tarım üretiminde çalışmaktadır.

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

297

Kalkınmanın olası yolları?

- Asal ürünlerde ticaret
- Sanayileşme
- Borçlanma
- Yapısal uyum
- Yardım

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

298

Kalkınma: asal ürünlerde ticaret?

- Asal ürünler tarımsal ürünler ve minerallerdir.
- Karşılaştırmalı Üstünlükler bu ürünlerde uzmanlaşmayı önerir, FAKAT:
 - ancak ticaret hadleri bu ürünlerden sanayi ürünleri lehine geçmektedir
 - Bu ürünlerin fiyatları çok değişken
 - İhracatın bu ürünlere odaklanması istikrarsızlığa yol açabilir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

299

**Kalkınma:
ithal ikameci?**

- İthal ikamesi ithal ürünlerin yerini yerli ürünlerin almasıdır
 - Yüksek gümrük duvarları ve kota gibi korumacı politikaları gerektirir
 - Bu kısa dönemde kaynakların etkinsiz kullanılmasına yol açar
 - Uzun dönemde, yerli piyasa ölçek ekonomilerinden faydalanmayı sağlayacak kadar büyük olmayabilir
 - Ve içe dönük bir davranışı teşvik eder
 - Ve ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı alanları destekler

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

300

**Kalkınma:
ihracata yönelik?**

- İthal ikamesi yerine ihracat itişli büyüme ve gelir demektir
- Son otuz yılın en başarılı ekonomileri bu yolu izlediler
 - Özellikle Güney Doğu Asya'dakiler
- Fakat diğer ülkelerinde bunu takip edebilmesi için sanayileşmiş ülkelerin korumacılığı kaldırması için işbirliğinde bulunması gerekir

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

301

**Kalkınma:
borçlanma?**

- AGÜler geleneksel olarak borö alan ülkeler konumunda kalmıştır
 - Fonlar yerli sermayenin ihtiyaç duyduğu yatırım mallarını ithal etmek için kullanılmıştır
 - Borçlanma dış açığın finansmanında kullanılmıştır
- 1973/74'deki petrol şokundan sonra borçlanma artmıştır
 - Elbette petrol üreticisi olmayn gelişmekte olan ülkeler tarafından

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

302

Kalkınma: borçlanma? (2)

- Ülkeler İMF'den borçlanmaya zorlu şartlar yüzünden direnç gösterdiler
- Dolayısıyla ticari kaynaklardan borçlandılar
 - Ve genelde değişken faizlerle
- 1980'lerdeki yüksek faizler borç geri ödemelerinde bir çok ülkenin sorun yaşamasına neden oldu
- Böylece geri ödenmeye olasılığı arttı
- 1990'ların sonunda yüksek gelir grubundaki ülkeler AGÜlerin sürdürülemez bulduğu borç sorunu çözme girişimi başlattılar...

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

303

Kalkınma: yapısal uyum?

- Yapısal uyum programları
 - Etkinliği artırarak potansiyel üretim seviyesini arttırmayı hedefleyen arz-yönlü politikalar, ör:
 - Sanayileşmeye verilen hükümet sübvansiyonlarının azaltılması
 - özelleştirme
 - Ticaretin serbestleştirilmesi
 - Fiyat reformları
 - Parasal ve mali disiplin

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

304

kalkınma: yardım (aid)?

- Zengin ülkelerden fakir ülkelere uluslararası transfer ödemeleri.
 - Bir kaç şekilde ortaya çıkar:
 - Sübvansiyon edilmiş borç
 - Gıda veya makine yardımı
 - Teknik yardım
 - Eşitliği sağlar mı?
 - Bağımlılık yaratabilir
 - Ticaretin (AGÜ ve gelişmekte olan ülkelere yapılan) daha da serbestleştirilmesi

M.Özgür KAYALICA, EKO 201

305

